

Obsah

SVĚT libereckých knihoven.....	2
<i>Z knihovny.....</i>	<i>2</i>
<i>Čestít nadšenci založili knihovnu před 105 lety</i>	<i>2</i>
<i>85 let od založení německé vědecké knihovny</i>	<i>5</i>
<i>Zajímavosti z knihovnických fondů</i>	<i>8</i>
<i>C jako cizojazyčná literatura</i>	<i>10</i>
<i>Přehled vyšších regionálních dokumentů</i>	<i>11</i>
<i>Akce v knihovně.....</i>	<i>11</i>
<i>Liebiegovo městečko</i>	<i>11</i>
<i>Karolína Světlá.....</i>	<i>12</i>
<i>Československá architektura (1956–1970).....</i>	<i>13</i>
<i>Regionální osobnosti</i>	<i>13</i>
<i>Anton Krombholz.....</i>	<i>13</i>
<i>Ignaz Ginzkey.....</i>	<i>14</i>
<i>Václav Laurin</i>	<i>14</i>
<i>Jan Kameník (Ludmila Macešková).....</i>	<i>14</i>
<i>Tvoří knihovnici: Romana Daňová.....</i>	<i>15</i>
<i>Z regionu.....</i>	<i>16</i>
<i>Za rytířem do knihovny.....</i>	<i>16</i>
<i>Knihovna roku 2009 v Libereckém kraji</i>	<i>16</i>
SVĚT souvislostí.....	18
<i>Liberecký dialekt a německá literatura do r. 1945 – XXIV (Marek Sekyra).....</i>	<i>18</i>
SVĚT libereckých autorů.....	22
<i>Stanislav Kubín:</i>	
<i>Z chystané sbírky Ponorná řeka.....</i>	<i>22</i>
<i>Jiří Janáček:</i>	
<i>Čtení o německém divadle v Reichenbergu III.</i>	<i>27</i>
<i>Václav Veselý:</i>	
<i>Povídky.....</i>	<i>31</i>
SVĚT mladé literatury.....	34
<i>Aneta Mazurková: Zlý Kaktus I.</i>	<i>34</i>
SVĚT kritického myšlení.....	36
<i>Otto Hejnic:</i>	
<i>Mezinárodní setkání spisovatelů v Českém Těšíně.....</i>	<i>36</i>
SVĚT Kruhu libereckých autorů.....	42
<i>Romana Więczaszek: Básně.....</i>	<i>42</i>

Redakční rada:

Jiří Janáček, Vladimír Piša, Marek Sekyra [KAL]
Václav Kříček, Pavlína Dlouhá, Hana Opatrná, Libor Schiffner [KVK]

Vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci [KVK] spolu s kruhem autorů Liberecka [KAL] jako účelový tisk.
Tisk Geoprint Liberec, www.geoprint.cz

Evid. č. MK ČR 14407 ISSN 1214 - 2751

Z knihovny

Čeští nadšenci založili knihovnu před 105 lety

Učitel Ladislav Číla, který se o českou knihovnu významně zasloužil.

Od 80. let 19. století se život libereckých Čechů začal prudce měnit. Díky vzniku pětitřídní české školy přišli do města čeští učitelé. Vedle nich přibývalo do Liberce i mnoho státních úředníků či pracovníků železnice, hlásících se k české národnosti. Příliv těchto lidí obohatil spolkový život, a tak na konci 19. století působila ve městě řada českých spolků a jednot, z nichž osm mělo vlastní knihovnu. Jenže „výběr knih byl ve všech knihovnách skoro týž, do mnohých se dostaly bezcenné spisy, ba i otravné krváky,“ zavzpomínal v roce 1930 řídicí učitel Ladislav Číla.

Tato situace přivedla některé liberecké činovníky na myšlenku sloučit všechny spolkové knihovny v jednu velkou veřejnou.

Na veřejné schůzi 26. dubna 1904, kterou svolali členové místního Sokola, učitel Ladislav Číla přednesl řeč na téma „Co máme čísti a kterak se můžeme vzdělávati“. Přednáška sklídila obrovský úspěch, takže na závěr schůze byla odhlasována rezoluce. Signatáři v ní vyzvali ostatní české spolky v Liberci ke sloučení všech knihoven a vytvoření velké české veřejné knihovny s čítárnou. Zvláště se ve výzvě obrátili na Českou besedu, kterou žádali o poskytnutí knihovnických místností v prostoru nově dostavěného Národního domu (dnes hotel Česká beseda).

Návrh se setkal se souhlasem většiny spolků, a tak již v červnu 1904 začaly jednotlivé spolky skládat své knihovny do místností v 1. patře Národního domu.

Pro zajímavost: Česká beseda věnovala 946 svazků, Národní jednota severočeská 524, Sokol 415 a Barák 186 svazků. 1. února 1906 se připojily spolky Dobročín se 406, Slovan se 100 a jako poslední přispěly 3. února 1921 Mírůmil s 325 a Spolek vysloužilců se 135 svazky.

Nová knihovna dostala název Lidová česká knihovna a pro její správu bylo vytvořeno knihovní kuratorium, do kterého každý spolek vyslal tři členy. Na první schůzce byl předsedou zvolen řídicí učitel Ladislav Číla, jednatelem Karel Drbohlav a pokladníkem Jindřich Havlíček. Funkci knihovníka zastával Ferdinand Příhoda.

Budova České besedy v době, kdy zde sídlila česká knihovna.

Před otevřením knihovny pro veřejnost byl proveden soupis knih – nevhodné spisy byly vyloučeny, ostatní dle autorů srovnány, duplikáty vyměněny s jinými vzdálenými knihovnami a zřízeny již v roce 1904 tištěné seznamy pro čtenáře. “Vedle půjčovny knih byla zřízena i čítárna, která odebírala na šedesát různých českých časopisů a novin.

Knihovna se těšila mezi libereckými Čechy velké oblibě. Brzy ale nastaly potíže s umístěním knihovny v patře Národního domu a jak píše Ladislav Číla: „Návštěva knihovny byla tak četná, že ruch v 1. poschodí byl nepříjemný pro vykonávání hotelové živnosti.“ Kuratorium rozhodlo o přenesení knihovny do suterénu budovy. Tyto prostory však byly zcela nevhodné zejména pro jejich vlhkost, a proto se již před první světovou válkou uvažovalo o získání nových místností.

Společenský život a také život knihovny utlumila první světová válka. Všem spolkům a společenským organizacím byla pozastavena činnost, a tím knihovna přišla o důležitý zdroj financí. Řada předních osobností libereckého společenského života byla odvedena na frontu a s nimi odešli bojovat i obyčejní čtenáři. Během krušných válečných let knihovnu i nadále spravoval Ferdinand Příhoda, jehož zásluhou přešla chlouba libereckých Čechů do nové Československé republiky bez větší újmy.

Roku 1919 Národní shromáždění přijalo knihovnický zákon, který ukládal obcím zřídit obecní knihovny a čítárny. V obcích s národnostní menšinou zákon ukládal zřízení knihovny i pro příslušníky dané menšiny. Provoz těchto institucí měl být částečně hrazen obcí, z jejího rozpočtu, a zákon dále stanovil, že knihovník musí mít

Místnost české knihovny v Národním domě (dnes Česká beseda).

středoškolské vzdělání a podstoupit knihovnické školení.

Od července 1920 až do května 1921 byla knihovna mimo provoz. Během uzavření byla provedena revize fondu a byly vydány nové soupisy. Změnil se název z Lidové české knihovny na Českou knihovnu obecní. Dosavadní kuraorium se přetvořilo v knihovnickou radu, v jejímž čele stanul opět Ladislav Číla. Knihovníkem zůstal i nadále Ferdinand Příhoda, ačkoli neměl knihovnické vzdělání. Knihovnická rada přihlédla k jeho obětavosti, s jakou až doposud pečoval o knižní fond. Ferdinand Příhoda zemřel 5. března 1925 a jeho místo převzal učitel Jindřich Stojánek.

Úvahy o přestěhování knihovny do větších prostor po dobu války utichly, ale po jejím skončení a vzniku republiky nabývaly stále většího významu. Po zamítavém stanovisku městské rady na

žádost o přidělení nových prostor našla knihovna nové působiště ve dvoře policejního ředitelství (v dnešní Blažkově ulici, tedy jednosměrné ulici mezi parkovacím domem a centrem Forum). V roce 1929 si knihovna k užívání zařídila ještě další dvě místnosti. V této budově knihovna setrvala až do svého konce v roce 1938.

O působení knihovny ve třicátých letech se nezachovaly bohužel žádné bližší informace. Pouze je možno z útržkovitých zmínek pamětníků přibližně nastínit konec knihovny v roce 1938. Osud knihovny byl po podpisu mnichovské dohody velice chmurný. Těsně před obsazením Liberce německou armádou byla většina fondu knihovny odvezena do Turnova. Zde byla uložena na velmi nešťastném místě, a sice na půdě, do které zatékalo. V roce 1945 při jejím vyzvednutí byla

většina svazků zničena vlhkem. Ostatní knihy, které zkáze unikly, si převezl Okresní archiv v Liberci, kde jsou uloženy dodnes. Knihy, které zůstaly v Liberci, vyházela Hitlerjugend na valníky a odvezla do stoupy.

85 let od založení německé vědecké knihovny

Čeští Němci, kteří do rozpadu monarchie netvořili jeden kulturní celek, se začali v Československé republice více kulturně, hospodářsky a především politicky sjednocovat. Důvodem byla lepší možnost čelit českým kulturním tlakům, které byly u převažujícího národa zcela logické. Výrazem tohoto postupného sjednocování byl i vznik nového označení pro české Němce, a sice sudetští Němci.

Centrem německého národního života v Československu se stal Liberec, kam bylo rozhodnuto přeložit německou universitu z Prahy. V roce 1921 došla politická a hospodářská reprezentace sudetských Němců k názoru, že je nutné také založit universitní knihovnu, která by zároveň plnila funkci knihovny národní. Nakonec zůstalo jen u té, neboť universita přeložena nebyla.

26. května 1923 ve čtyři hodiny odpoledne vznikl spolek pro založení knihovny, který nesl název Verein „Bücherei der Deutschen“. Jeho vznik byl povolen státními úřady v Praze již 10. června 1922. Vedením spolku byl pověřen universitní profesor dr. Erich Gierach. Mezi zakládajícími členy můžeme číst jména předních osobností sudetoněmeckého politického, kulturního, vědeckého a hospodářského života. K těm nejznámějším patřili

Budova U Věže. Sídlo Bücherei der Deutschen a Státní studijní knihovny.

Interiér Bücherei der Deutschen.

liberecký velkopřumyslník Theodor Liebieg, majitel frýdlantského panství dr. Franz Clam-Gallas, poslanec a pozdější liberecký starosta Karl Kostka, rektor německé university v Praze Prof. Dr. Karl Kreibich, rektor německé techniky v Praze Prof. Dr. Wenzel, rektor německé techniky v Brně Prof. Dr. Ulrich, tehdejší liberecký starosta Dr. Franz Bayer, spisovatel Friedrich Jaksch, již zmíněný Dr. Gierach a jiní.

Hlavní náplní práce spolku v začátcích jeho činnosti bylo zajistit brzké otevření knihovny. Prostory pro novou knihovnu poskytlo na návrh starosty Dr. Franze Bayera město Liberec. Místnosti se nacházely na Novoměstském náměstí (dnes Sokolovské) v domě, stojícím na rohu náměstí a Mistrovského vrchu. Sklady nechal vybavit regály Theodor Liebieg. Knihy

a časopisy pro knihovní fond byly shromážděny z různých darů a pozůstatostí.

Sudetoněmečtí nakladatelé a vydavatelé na popud Franze Krauseho (vlastnil velké nakladatelství a též spolupracoval na vydávání německé bibliografie) se dohodli na zaslání jednoho výtisku zdarma.

30. června 1924 byla Bücherei der Deutschen in der Tschechoslowakischen Republik slavnostně otevřena. Knihovna od samých počátků byla budována na vědeckých základech. To jí umožňovala velice úzká spolupráce s lipskou knihovnou (Deutsche Bücherei zu Leipzig), která byla ústřední metodickou knihovnou pro pruské a německé knihovny. Odborná pomoc se odrazila i na katalogizaci v Bücherei der Deutschen, která budovala dva základní katalogy. Vedle těchto základ-

Interiér Bücherei der Deutschen.

ních katalogů řadili pracovníci knihovny několik katalogů speciálních, např. katalog sudetoněmeckých spisovatelů, vědců atd., v němž bylo možno najít nacionálně jednotlivých osobností, jejich bydliště a přehled vydaných publikací. Tento katalog byl velmi ceněn. Ve studovně se nacházel katalog příruční knihovny, který např. v roce 1926 obsahoval na 4 000 svazků. Dalším speciálním katalogem byl katalog časopisů, ve kterém byla periodika řazena podle oborů, o nichž pojednávala.

V roce 1928 katalog popisoval na 60 000 různých titulů, studovna odbírala na 800 časopisů a knihovná příručka obsahovala 4 000 svazků. Vedle základních knihovnických služeb poskytovala knihovna i další speciální služby, jak pro čtenáře, tak pro ostatní knihovny. Zhotovovala rešerše, poskytovala meziknihovní výpůjční službu

i do zahraničí. Ostatním knihovnám podávala odborné rady pro zakládání a provoz knihoven.

V roce 1925 byl do knihovny včleněn Ústav pro sudetoněmeckou vlastivědu (Anstalt für sudetendeutsche Heimatforschung), který založil předseda knihovního spolku dr. Erich Gierach. Ústav si kladl za cíl národopisně zmapovat území obývaná sudetskými Němci.

Na začátku 30. let přestávaly prostory vyhrazené pro knihovnické sklady stačit. Proto knihovna požádala městskou radu o přidělení dalších prostor. Městská rada přidělila několik místností pro sklady v Zámecké ulici č. 6. I po přidělení těchto prostorů se knihovna potýkala s nedostatkem místa. Problém byl vyřešen 4. listopadu 1935, kdy se knihovna přestěhovala do ulice U Věže č. 9 (naproti objektu bývalých

Friedrich Jaksch, ředitel Bücherei der Deutschen v letech 1923–1938.

Energomontáží Liberec), kde působila do roku 1945. Poté zde sídlila česká vědecká knihovna, která na činnost německé vědecké knihovny navázala, až do osudného požáru v roce 1954.

V roce 1938 se postavení knihovny změnilo. Po podepsání mnichovské dohody a obsazení pohraničí Německem knihovna změnila svůj název na Bücherei der Deutschen, Nationalbibliothek der Deutschen im Sudetengau. Roku 1939 z funkce ředitele knihovny odstoupil Friedrich Jaksch. Co bylo důvodem jeho rezignace nám není dodnes známo. Na jeho místo byl jmenován dr. Ernst Tscherne, který knihovnu přebudoval na nástroj politiky NSDAP. Knihovna dostala opět nový název Bücherei des Reichsgaues Sudetenland. Během války se knihovna potýkala s nedostatkem financí a problémy, které přinášela válečná léta. Druhá světová válka byla pro knihovnu

dobou úpadku. Knihovna totiž ztratila svůj původní význam národní knihovny Němců žijících v Československu a svou snahu po politické nestrannosti – knihovna až do roku 1938 shromažďovala veškerou literaturu, ať byla jakékoliv politické orientace a bez ohledu na původ autora – zaměnila za ideologickou závislost na nacismu.

Kateřina Trojanová

Zdroj: Kříček, V.- Trojanová, K.: *Malé dějiny knihovny*.

Zajímavosti z knihovních fondů

Příchod německé armády
do Liberce 8. října 1938

Německá armáda obsadila Liberec 8. října 1938. Obsazování bylo zahájeno postupem od Ruprechtic a Nových Pavlovic ve 13.00 hodin. V čele kolony jel štáb 3. armádní skupiny s jejím velitelem generálplukovníkem Fedorem von Bockem. Ve 13.45 armáda dorazila na dnešní náměstí dr. E. Beneše (v té době již přejmenované na náměstí Adolfa Hitlera), kde jí uvítal starosta města Eduard Rohn. Po uvítání se starosta spolu se členy štábu přemístili před budovu dnešního magistrátu, aby zhlédli vojenskou přehlídku.

Fedor von Bock (1880–1945)

Velitelem třetí armádní skupiny, která v roce 1938 obsazovala severní

Vojenská přehlídka.

Fedor von Bock při příjezdu před libereckou radnicí.

Fedor von Bock v rozhovoru se starostou Eduardem Rohmem.

Čechy, byl Fedor von Bock, který se narodil roku 1880 v pruské aristokratické rodině. Jeho otec byl pruským generálem, který se vyznamenal v prusko-francouzské válce roku 1870. Fedor sloužil v armádě od roku 1898. Po nástupu Hitlera k moci začal vzestup jeho armádní kariéry, který vyvrcholil jmenováním polním maršálem. Zúčastnil se jako velitel armádních skupin útoků na Polsko a západní Evropu. V červnu 1941 velel armádní skupině „Střed“ při útoku na SSSR. Následujícího roku velel skupině „Jih“, při útoku směrem na Stalingrad a Kavkaz. Zde se dostal do sporů s Hitlerem a byl odvolán. Jako jeden z mála otevřeně protestoval proti teroru, který byl rozpoután na obsazeném území proti civilnímu obyvatelstvu. Fedor von Bock zahynul 4. 5. 1945 při leteckém náletu na Oldenburg v Německu.

C jako cizojazyčná literatura

„Hle, jsou jeden lid a všichni mají jednu řeč. A toto je teprve začátek jejich díla. Pak nebudou chtít ustoupit od ničeho, co si usmyslí provést. Nuže sestoupíme a zmatek jim tam řeč, aby si navzájem nerozuměli.“ (Starý zákon, Gn 11,6)

No a jak si Hospodin usmyslil, tak i učinil, a my se teď můžeme s větší či menší úspěšností snažit nastaly zmatek zvládnout, a alespoň maličko se v něm orientovat. Rádcem a pomocníkem či průvodcem touhle šlamastikou se snaží být i Krajská vědecká knihovna

v Liberci prostřednictvím svých cizojazyčných fondů.

Budování fondu cizojazyčné literatury je z velké části založeno na spolupráci s partnerskými institucemi jako je British Council, Goethe-Institut či rakouské Spolkové ministerstvo zahraničních věcí (Rakouská knihovna), které přispívají na jeho doplňování.

Veškerá cizojazyčná literatura je – až na část fondu literatury dětské, – ve Studijní knihovně. Nalézt zde můžeme dokumenty v nejrůznějších jazycích. Nejrozsáhlejší je fond anglicky a německy psané literatury; mezi ostatními jazyky pak vévodí francouzština, ruština a italština. U těchto větších fondů je k dispozici výběr odborné literatury v daném jazyce, jazykové příručky, slovníky, beletrie a některé časopisy, u ostatních jazyků již jasně převažují jazykové učebnice a slovníky. Velmi oblíbená a hojně půjčovaná je zjednodušená četba, která je k dispozici v angličtině, němčině, francouzštině a v několika exemplářích i ve španělštině, podobně oblíbená je i dvojjazyčná literatura. Cizinci, kteří by rádi zvládli nástrahy a úskalí českého jazyka, mají možnost využít učebnice češtiny určené právě pro ně.

Kromě tradičních tištěných dokumentů nabízí Studijní knihovna také přístup do několika zahraničních databází. Více než 800 novinových titulů ve 39 jazycích z 82 zemí světa je v den jejich vydání k dispozici díky elektronické databázi PressDisplay v čítárně denního tisku i na počítačích v půjčovně a nemalé množství odborných článků v plných textech nabízí databáze EBSCO.

Lukáš Fogl

Přehled vyšlých regionálních dokumentů

Jizerský písničky

V roce 2008 vyšlo v nakladatelství Vestri CD „*Jizerský písničky*“. Autorsky je pod písničkami podepsán hudebník Marcel Štěpánek z Jablonce nad Nisou, písničky zpívá skupina „Zlatý holky“ dílem z Liberce i Jablonce.

Skupina „Zlatý holky“ vznikla v roce 1980 v turistickém oddíle Kasiopea z holek, které rády zpívaly, a z jejich vedoucího, který rád zpíval a uměl písničky také skládat. Jak běžel čas, „Zlatý holky“ se rozprchly do života a nastoupily mladší. Skupina si začala říkat „Zlatý holčičky“ a zpívala ty samé písně a další, nové... O Jizerských horách, o dobru a zlu, o rumunských horách a pořád pod taktovkou vedoucího Marcela Štěpánka alias Foxe.

Protože se však „Zlatý holky“ ze života sem tam vracely a zpívaly, skupina se přejmenovala na „Zlatý holčiny“. A pořád si zpívaly pro radost, na táborech, vandrech a různých skautských podnicích. Repertoár se slušně rozrůstal. Nakonec se definitivně skupina přejmenovala na „Zlatý holky“ a v roce 2007 vybral Marcel Štěpánek 14 písní o Jizerkách a v kostele sv. Antonína v Bedřichově je se skupinou „Zlatý holky“ natočil na CD. Z CD na Vás dýchnou jizerské nálady plné jizerských pověstí, voňavé rašeliny, drsné žuly, poklidných náhorních plošin s meandrující Jizerou.

Akce v knihovně

Liebiegovo městečko

Cyklos „Památky kolem nás“ zahájila Mgr. Petra Šternová (NPÚ) po prázd-

ninách přednáškou Liebiegovo městečko. Pohovořila o vzniku a stavebním vývoji unikátního zaměstnaneckého sídliště libereckých textilních magnátů, majitelů firmy Johann Liebieg & Co. (po roce 1948 Textilany). V úvodu posluchače v krátkosti seznámila se životopisnými daty zakladatele dynastie Johanna Liebiega staršího (1808–1870) a jeho pokračovatelů, kteří se na vzniku sídliště podíleli. Těmi byli Marie Pauline Liebiegová, Johann Liebieg mladší a především Theodor Liebieg mladší. Výstavbu městečka lze rozdělit do čtyř etap. První proběhla v druhé polovině 19. století a reprezentuje ji dělnický dům od libereckého stavitel Antona Holluba, sociální zázemí

pro děti zaměstnanců mimo jiné tzv. Vincentinum, dále kostel sv. Vincence z Pauly od vídeňských architektů Rudolfa Jordana a Josefa Schmalzhofera a úřednický dům od libereckého stavitele Adolfa Bürgera. Druhá etapa proběhla v letech 1906–1909 a podílel se na ní liberecký architekt Ernst Schäfer. Třetí, hlavní etapa proběhla mezi lety 1911–1920. Klíčovým tvůrcem a duchovním otcem koncepce urbanistického i architektonického řešení zástavby byl norimberský architekt Jakob Schmeissner. Jeho architektonické vize zdařile realizoval liberecký stavitel Richard Wojatschek. Poslední etapa probíhající v letech 1921–1929 již pouze doplnila stávající zástavbu. Výstavba městečka vycházela ze snahy řešit otázku přijatelného ubytování dělníků a ostatních zaměstnanců firmy, tedy v první řadě těch, kteří byli pro podnik přínosem. Liebiegovo městečko je hodnotným příkladem plánované tovární výstavby zaměstnaneckého sídliště, vycházejícího z principů zahradních měst. Unikátní je především svým nenásilným vestavěním do poměrně dramatické přírodní scenérie, kterou svým charakterem vhodně doplnilo, a dalo tak vzniknout malebnému celku.

Mgr. Petra Šternová, Taňa Kuželková

Karolina Světlá

Cyklus „Literární kavárna 2009“ zahájil po prázdninové přestávce Mgr. Milan Turek vypravováním o životě a vlastenecké činnosti spisova-

telky Karoliny Světlé. Osobnost české literatury, a především její obrozeneckou úlohu, představil a doplnil krátkým filmem z Podještědí, kde od roku 1853 až do roku 1887 pravidelně pobývala o letních prázdninách.

Zmínil i její nemalou zásluhu a neuctahující úsilí o podporu českého jazyka a zřízení pěti českých škol v Podještědí. Uvedl, že její tvorba byla rovněž inspirující pro návštěvy Podještědí. Založení Klubu českých turistů předcházela návštěva M. Tyrše a V. Náprstka právě ve Světlé.

Vysoce hodnotil celé její rozsáhlé dílo, které vedlo spolu s ostatní ženskou literaturou 2. poloviny devatenáctého století k vytvoření konkurenčního prostředí mezi spisovateli.

Vypravování Mgr. Turka bylo ukončeno verší Jiřího Pelanta.

Taňa Kuželková

Československá architektura (1956–1970)

Cyklus „*Památky kolem nás*“ pokračoval pořadem s názvem Československá architektura 1956–1970.

Přednášel historik a teoretik umění a architektury Prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc. Ve velmi odborné a nesmírně zajímavé přednášce zmínil všechny významné architektonické počiny 60. a 70. let zejména v Československu. Představil jejich autory, umělecko-historickou cenu, přiřadil je do příslušného architektonického stylu, uvedl rok vzniku projektu i realizace stavby a také posluchače seznámil s mnohdy neradostným osudem

těchto památek. V závěru přednášky dal prostor k dotazům, které s velkým nadšením vítal a bravurně na ně odpovídal.

Rostislav Švácha je autorem oceňovaných knih *Od moderny k funkcionalismu: Proměny pražské architektury 1. poloviny 20. století. a Česká architektura a její přínost: 50 staveb 1989–2004.*

Táňa Kuželková

Regionální osobnosti

ANTON KROMBOLZ

(* 26. 10. 1790 Dolní Police, † 26. 2. 1869 Vídeň)

Vystudoval biskupský seminář v Litoměřicích (1815), kde byl vysvěcen na kněze. 1816–1819 profesor biblického studia Nového zákona na biskupském semináři v Litoměřicích. 1820–1848 kněz a děkan v České Lípě. Z titulu místního duchovního správce se stal také školním inspektorem a zasloužil se o reformu školství v České Lípě a okolí. Nechal obnovit školní budovu, snažil se přizpůsobit školní osnovy probíhající industrializaci, zasloužil se o otevření zvláštních tříd pro dívky, pro pracující děti, zřídil hudební třídu. 1848 se stal prvním ředitelem klasického gymnázia s maturitou v České Lípě. Na jeho popud byl ve městě založen veřejný chudobinec, starobinec a útulek pro malé děti, který finančně podporoval. Podporoval revoluční hnutí 1848, podílel se na založení místního konstitučního spolku. 1848–1859 pracoval na ministerstvu vyučování ve Vídni, 1850 jmenován sekčním radou a dostal na starost základní školství v celé monarchii. 1854 obdržel za zásluhy rytířský kříž.

IGNAZ GINZKEY

(* 25. 6. 1819 Vratislavice nad Nisou, † 3. 5. 1876)

Vyučil se u svého otce tkalcem. Po jeho smrti si pronajal malou tkalcovnu, kde vyráběl koberce a příkrývky, 1854 tovární objekt v Proseči. 1860 přestěhoval výrobu koberců do nově postavených objektů ve středu Vratislavic. Vyráběl přízi z textilního odpadu, v Anglii koupil mechanický stav na výrobu bruselských koberců, 1868 zahájil výrobu ručně tkaných koberců. Podílel se také na veřejném a společenském životě Vratislavic. Prosadil zřízení pošty a telegrafní stanice, přispěl na výstavbu školy i pivovaru, založil místní hasičský sbor.

VÁCLAV LAURIN

(* 27. 9. 1865 Kamení, † 4. 12. 1930 Mladá Boleslav)

Vyučil se zámečnickem, studoval na řemeslnické škole v Mladé Boleslavi (1883). Pracoval v zámečnických firmách v Kamení, České Lípě, Jablonci nad Nisou. 1889–1894 pracoval ve firmě Möldner a Skreta v Liberci, která vyráběla jízdní kola, 1894 spolu se zámečníkem Josefem Krausem založili firmu na výrobu bicyklů v Turnově. Po roce se Laurin odstěhoval do Mladé Boleslavi, kde se setkal s obchodníkem Václavem Klementem a založili spolu firmu Laurin a Klement, která zprvu vyráběla pouze jízdní kola, postupně se její sortiment rozšířil i na motocykly a automobily. Zatímco Klement se staral o obchod a reklamu, Laurin se věnoval vlastní konstrukční práci. 1925 koupily firmu Laurin a Klement plzeňské Škodovy závody a Václav Laurin se stal technickým ředitelem.

JAN KAMENÍK (LUDMILA MACEŠKOVÁ)

(* 22. 3. 1898 Liberec, † 3. 5. 1974 Praha)

Absolventka dívčího reálného gymnázia v Pardubicích (1918), studovala na VŠUP a AVU v Praze, po svatbě studia opustila. Později se živila jako švadlena, 1945 pro chronické onemocnění odešla do invalidního důchodu. Jako ilustrátorka a publicistka přispívala do časopisů Červen, Módní revue, Pražanka, Lípa, aj. Jako básnířka se představila sbírkou Okna s anděly (1944), která vypovídala o vyzrálosti její básnické tvorby navazující na spirituální linii české poezie. Podobně laděny jsou i její další sbírky (Neviditelný let, Pubertální Henoch, Malá suita pro flétnu, Zápisky v noci). Vyšly také její meditační prózy (Učitelka hudby) a soubor filozoficko-náboženských textů Mystické deníky.

Tvoří knihovníci (Romana Daňová)

PÍŠU, PÍŠU BÁSNIČKU

Píšu, píšu básničku
o beráncím kožíšku.
Kožíšku hřejivý,
je mi zima.
Víš,
na teplo se těžko zapomíná.
On v očích má nebesa
a v rukou svět.
(V srdci pouze chlad.)
Už neví o mně nic,
umí jenom brát.
Kožíšku beráncí,
pojď blíž,
udělám z tebe světíčky
pro cizí děti.

BĚŽNÍK

Běží běžník krabovitě,
žlutou skví se nepokrytě,
nepochybně kuje síť,
zabýdlí se v kopretině,
na babočku čeká líně.

Slunce pálí, vítr zvedá,
stráně létem voní, motýl sedá
ke žlutému středu, běda,
pylem zmámen, nekouká,
nevidí lichého pavouka.

Ozvěna krajinou dozněla
výkřikem mrtvého motýla.

ŠNEČÍ LÁSKA

Naproti dešti spadanému
šeřík vůní ruce zvedá,
při kraji cesty
tělo k tělu stulenému
hlemýžď hlemýžď si hledá.

Labyrint u labyrintu,
objetí nohou masitých,
černožluté lásky plání,
ta má mnoho podob svých.

Šnecci, šnecci,
který z vás to ví,
že po chvíli milování
v samičku se promění.

ROMANA DAŇOVÁ, narozena 1959 v Praze. Vzděláním zemědělec, srdcem, jak sama říká, kombinace mezi sedlákem a češtinářem, protože vyrůstala v kulturně založené rodině nadšených čtenářů a po knihovně se pohybovala už jako dítě. Nejen jako čtenář, ale také při svých častých návštěvách za babičkou, která v knihovně pracovala. Svou tvorbu nenazývá tvorbou, ale hraním se slovy, které ji baví.

Z regionu

Za rytířem do knihovny...

V posledních týdnech školní docházky vyrazilo hned několik českolipských základních škol do městské knihovny, aby se zúčastnilo tradičního pasování prvňáčků na čtenáře.

Tento skoro rituál probíhá v knihovně již čtvrtým rokem a jen v letošním roce se ho zúčastnilo na 240 dětí z 10 tříd základních škol v České Lípě. Žáci základních škol na Ladech, Slovance, v ul. Mánesově, Partyzánské, Pátové a Klášterní, kteří si na konci první třídy osvojili základy čtenářských dovedností, přišli tuto významnou zkušenost a um oslavit do knihovny, kde byli podrobeni slavnostnímu aktu pasování na čtenáře.

Děti musely splnit tři úkoly, ve kterých prokázaly nejen znalosti ze čtení, a teprve poté byly pasovány rytířem ze Země písmen a knih na čtenáře. Domů si odnášely nejen čtenářské glety a medaile, ale i průkazky do knihovny, které pro letošní rok umožňují prvňáčkům navštěvovat knihovnu zdarma.

Doufejme, že jim nadšení z nových schopností i setkání s knihovnou vydrží i v dalších, nejen školeních letech.

Dana Kroulíková

Knihovna roku 2009 v Libereckém kraji

V letošním roce proběhl již 15. ročník soutěže Vesnice roku v Programu obnovy venkova. Vesnicí roku 2009 Libereckého kraje se stala obec Zahradky na Českolipsku.

V rámci soutěže je každoročně je udělován obcím **Diplom za vzorné vedení obecní knihovny**. V roce 2009 jej obdržela obec **Nový Oldřichov** (Českolipsko).

Místní knihovna Nový Oldřichov má dlouholetou tradici. Již od roku 1945 vždy s většími či menšími přestávkami půjčovala knihy čtenářům. Zlom nastal v roce 1968, kdy se stávající knihovník odstěhoval a knihovna na 6 let osiřela. Svou činnost obnovila až díky paní Haně Lupínkové, která v roce 1974 převzala funkci knihovnice. O knihovnu se stará dosud, v posledním roce s pomocí pracovnice obecního úřadu paní Pokorné. V osmdesátých letech 20. století knihovna získala za svoji činnost několik ocenění a to na okresní, krajské i celostátní úrovni.

Knihovna se v rámci obce několikrát stěhovala, mnoho let však již sídlí v budově obecního úřadu, kde má v prvním patře k dispozici dvě místnosti, které v roce 2008 prošly zásadní

rekonstrukcí. V knihovně se štukovalo, malovalo, udělaly se nové elektrické rozvody, osadilo nové osvětlení, provedla se výměna oken, rekonstruovala se chodba i sociální zařízení. Obec na tyto práce získala finanční prostředky ze státní dotace Ministerstva pro místní rozvoj.

Místní knihovna Nový Oldřichov je knihovnou neprofesionální, ale již zcela automatizovanou. Internet měla veřejnost k dispozici od roku 2005. Knihovna využila dotační programy Projekt internetizace knihoven pro bezplatné připojení k internetu a Projekt internetizace knihoven Libereckého kraje, odkud získala zdarma počítač, multifunkční tiskárnu, stůl a židli. V roce 2006 se v knihovně začalo s automatizací knihovnických činností, knihovna využívá software Clavius, na který získala příspěvek od státu díky dotačnímu programu Minis-

terstva kultury ČR – Veřejné informační služby knihoven. V letošním roce se v knihovně začalo také přes počítač půjčovat. Na knihy dostává knihovna od svého obecního úřadu pravidelně štědrý příspěvek – v roce 2009 to bylo 30 000 Kč, takže na nedostatek nových knih si čtenáři nemohou stěžovat.

Knihovnice připravuje každoročně pro děti soutěž s věcnými cenami, do knihovny pak chodí na exkurze nebo povídání děti za školky a základní školy.

Zajímavé akce v roce 2008–2009:

- Veřejné čtení pohádek B. Němcové – předčítala paní starostka
- Exkurze v opravené knihovně pro veřejnost
- Vánoční soutěž pro děti o nejlépe nazdobený vánoční stromek
- Výstava a soutěž ručních prací oldřichovských občanů s velikonoční tematikou – hodnotili všichni občané
- Soutěž pro děti i dospělé o slušném chování a to ve formě testu

Místní knihovna Nový Oldřichov byla nominována na Cenu Knihovna roku 2009, o jejímž udělení rozhoduje mezi nejlepšími knihovnami z jednotlivých krajů ČR právě v těchto dnech celostátní komise jmenovaná ministrem kultury. Držíme palce!

Do další práce přejeme oběma knihovnicím hodně elánu a spoustu spokojených čtenářů!

**Jaroslava Starcová
Zdenka Stromková**

Liberecký dialekt a německá literatura do r. 1945 – XXIV

Hugo Eisenschiml, Ewald Fleischmann, Wilhelm Hannich, Heinrich Karasek, Franz Xaver Ludwig, Franz Xaver Ludwig, Ernst Sedlac, Julius Streit, Rudolf Abert, Heinrich Ackermann, Fritz Buchholz, G. M., Heinrich Kramer, Oswald Kraus, Max Kretzer, Eduard Leberecht, Hermann Paul, Eduard Walter, Walter Staffen, Friedrich Bischoff, Cosmus Flam, A. Gruhl, Dr. Junge

M a r e k S e k y r a

V minulém Světliku jsme slibovali, že počínaje tímto číslem začne Mgr. Ladislav Smejkal představovat německy píšící autory z Českolipska. Bohužel se kvůli jeho současnému pracovnímu vytížení příspěvky začínou objevovat až od některého budoucího čísla Světliku. Omlouváme se a jako náhradu přinášíme ještě několik dalších „zapomenutých“ autorů z Liberecka a Jablonecka, rodáků či autorů děl s regionálním námětem či v regionu vydaných.

Hugo Eisenschiml (30. 5. 1878, Frýdlant – 23. 1. 1951, Vídeň) byl novinář a literát, pracoval jako úředník na ministerstvu financí ve Vídni, působil jako redaktor periodika Theater-Courier ve Vídni a sekretář spolku Concordia, byl zakladatelem časopisu Moderne Revue (později Erdegeist). Psal fejetony a divadelní hry.

Ewald Fleischmann (4. 3. 1900, Jablonec n. N. – 15. 11. 1956, Vídeň), píšící

též pod pseudonymem E. Gablonzer, napsal romány *Graf Ludwig* (1929) a *Die Berglandtragödie* (1930), komedie *Der Dorfgimpel* (1931) a *Kleine Frau, große Dame* (1941) a tragédie *Aufruhr in Niederung* (1932) a *Nilus von Gaëta* (1942).

Wilhelm Hannich (1872, Bedřichov – 30. 6. 1930, Františkov) byl původně šindelář a brusič, od roku 1910 spisovatel, autor zejména vlas-

tivědných děl (publikovaných například v *Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergau*es. *Vierteljahrsschrift zur Erforschung des Iser-Jeschkengau*es). Pracoval jako učitel stenografie a překladatel u jablonecké exportní firmy, napsal dílo *Erzählungen aus dem Isergebirge* (1911), odborný spis *Die Technik des Glasschmuckes* (1929) a psal vyprávění a romány pro *Elbe-Zeitung* ad. Byl

čestným doktorem filosofie pražské univerzity.

Heinrich Karasek (13. 1. 1867, Liberec – 2. 11. 1955, Lauterbach, Hesensko) pracoval jako obchodník, po roce 1945 žil v Torgau. Napsal dílo *Echte Schlager* (3 díly, 1924–1933, v knihovně s podpisem a věnováním), ukázky jsou též v antologii *Hausbuch sudetendeutschen Humors* a článek v *Jeschken-Iser-Jahrbuch* 2000.

*Dem Bestenfallsen
Bürgermeister von Gablenz
Herrn H. R. Fischer
mit Weihnachtsgrüßen
hochachtungsvoll
Heinrich Karasek
Bad Schlage, 24/12. 1924.*

věnování s podpisem Heinricha Karaska

Franz Xaver Ludwig (3. 11. 1868, Šimonovice – asi 2. 10. 1927, Rosenheim) byl novinář a spisovatel, psal také pod pseudonymy Fritz Waldberg a Alexander V. Boltzen. Studoval práva a literaturu v Praze, Vídni, Lipsku a Tübingenu, doktorát získal v roce 1903. Působil v mnoha německých městech, od roku 1907 jako spisovatel ve městě Schmalkal-

den a v Berlíně. Roku 1923 působil jako syndik u spolku Arbeitgeberverband v Rosenheimu, 1924 jako městský rada. Psal sociálněpolitická a národohospodářská pojednání, novely, skici, erotické, lyrické a politické básně, cestopisy, divadelní a umělecké kritiky a také překládal z francouzštiny. Napsal básně *Verrauschte Klänge* (1886), *Im Fliederbusch* (1892), díla

Polit. Funken (1889), *Fordert das allg. Wahlrecht* (1892), *Die Grafschaft Glatz in Wort und Bild* (1897), *Kommunale Fürsorge* (1898), *Zur Lübecker Verfassungsreform* (1905), fragment eposu o národnostním boji v Čechách *Wetterleuchten* (1891) a vydal dílo *Thüringer Waldvereins-Liederbuch* (1894).

Ernst Sedlac (9. 7. 1876, Dlouhý Most – 1917), spisovatel a novinář, majitel Německé literární kanceláře v Liberci, v níž vydal dílo *Nordböhmschen Dorfgeschichten* a německé vlastenecké romány *Der Erbfeind*, *Germania*, *Herzhub* ad. Psal lyrické, dramatické a vlastenecké básně, politické pohádky, vyprávění, články pod čarou a národohospodářské studie. Napsal dílo *Lieder und Skizzen* (1895), veselohru *Der Sohn seines Vaters* (1896, provozováno v divadle v Rudolfsheimu), hry *Ragna* a *Lieutenant Wassermann* (obě 1900).

Julius Streit (15. 1. 1884, Rýnovice) absolvoval měšťanku v Jablonci nad Nisou a Učitelský vzdělávací ústav v Liberci, učil ve Štýrsku (v Leobenu a Eisenerzu) a posléze v Antonínově (1904), Josefově Dole (1908) a Jablonci (1910). Byl kulturně a spolkově činný, napsal řadu vlastivědných děl a článků (například v *Jeschken-Iser-Jahrbuch*, v *Heimatbüchlein für den Jeschken-Isergau*, zde je též jeho báseň *Heimat*, či v *Jahrbuch des Deutschen Gebirgsvereines für das Jeschken- und Isergebirge* a v *Jahrbuch des Deutschen Gebirgsvereines für Gablonz a. d. N. und Umgebung*, zde v ročníku 1928 je jeho další báseň *Heimkehr ins Isergebirge* pod dopisem redakci).

Rudolf Abert napsal básně *Vorfeld* (vydáno v Liberci a Jablonci nad Nisou v roce 1941), knihovna vlastní exemplář s věnováním a podpisem.

Heinrich Ackermann, uváděný jako „bataillons privatdienster“, je autor oslavných básní *Dem löblichen kais. königl. privilegirten Reichenberger Schützen-Corps ebrfurchtsvoll gewidmet zum 1. Jänner 1853* a *Dem löblichen kais. königl. privilegirten Reichenberger Schützen-Corps gewidmet zum 1. Jänner 1855*.

Fritz Buchholz napsal povídky v jabloneckém nářečí *Dör hejme röm. Ollerhand lostsche Geschichten* (cca 1920), v knize je i autorova fotografie.

Autor uvedený jako **G. M.** napsal *Dichtungen. Zum Besten der durch Uiberschwemmung verunglückten Bewohner des Friedländer Bezirkes*. Kniha je doplněna pojednáním Julia Helbiga *Uiberschwemmung vom 1. u. 2. August 1858 u. einem historischen Rückblicke auf frühere ähnliche Ereignisse 1859*.

Heinrich Kramer z Jindřichovic pod Smrkem napsal díla *Oallerhand G'schnakerei. Mundartliche Geschichten u. Erzählungen* (Neustadt an der Tafelfichte, cca 1920) a *Allerhand vo dörhejm. Mundartliche Gedichte und Erzählungen* (Friedland, 1942). V *Jeschken-Iser-Ja-*

hrbuch 1981 je uveřejněna jeho báseň *Dar Schlömmе Vogl*.

Oswald Kraus je autorem básní v jablonckém nářečí *Blouser Antoun's Valutareise noch Berlin. Ane lostsche Geschöchte aus'n Jubre 1922* a nářeční hry *Der Glaschleifer* (ohlášena byla na rok 1925).

Max Kretzer z Poznaně je autorem románu *Warum?*, z něhož byla v antologii Iseraunen. Eine isergebirgische Dichterlese uveřejněna ukázka *An der Iserstraße*, a dalších odborných regionálních děl.

Eduard Leberecht, další „bataillonsdiener“, napsal básně *Dem Löbl. k. k. pr. Reichenberger Schützen-Bataillon zum Neuen Jahre 1861* a *Glück-Wunsch zum Neuen Jahre 1865 gewidmet dem priv. k. k. Schützen-Bataillon in Reichenberg*.

Hermann Paul (1893, Chabařovice – 1962), pišící pod pseudonymem *Catilina*, byl redaktor *Vorwärtsu* v Liberci v letech 1925–29. Napsal básně *Roter Morgen. Proletarische Gedichte* (vydány v Liberci v roce 1926, obsahují též hru ve verších *Der Oberzensor von Hinterindien*).

Eduard Walter je autorem díla *Die Buschliese von Berzdorf. Eine Erzählung aus der Vergangenheit der Friedländer Gegend*.

Walter Staffen napsal hru *Ein Mann kehrt heim. Soziales Schauspiel der Gegenwart in 8 Bildern* (vydána v Liberci roku 1938). Možná se jedná o téhož, který je uváděn v Nevrlého Bibliogra-

fi *Jizerských hor* jako autor románu *z Jizerských hor Vormärz*.

V této Bibliografii Jizerských hor jsou uváděni další autoři románů z této oblasti, není ovšem jisté, zda z české části hor:

Friedrich Bischoff (v Bibliografii též uveden chybně jako *Bischof*, rodák ze slezského městečka *Neumarkt*, dnes *Środa Śląska*) je autorem děl *Der Wasermann. Ein Isergebirgsroman* (1937, v Jednotné informační bráně uveden dokonce překlad *To všechno voda. Román*, který z němčiny přeložil *Milan Rusinský*) a *Der Vogelspieler*.

Cosmus Flam (vlastním jménem *Josef* či *Joseph Pietsch* z *Vratislavi*) napsal *Die Salzstörche. Eine Erzählung aus Friederizianischer Zeit* (uváděno v Jednotné informační bráně též jako *Die Salzstörche. Eine Erzählung aus der friederizianschen Zeit*, 1934, a na internetu též s podnázvem *Eine Schmugglergeschichte aus dem Isergebirge*).

A. Gruhl napsal dílo *Der Freund*.

Dr. Junge je autorem díla *Der Raubschütz*.

Bruno Wille (rodák z *Magdeburku*) napsal dílo *Abenburg. Ein Roman* (v Jednotné informační bráně s podnázvem *Chronika eines Goldsuchers in zwölf Abenteuern*, 1909).

W. Winkler je autorem díla *Die Goldsucher im Isergebirge* (1915) a zřejmě i dalších odborných regionálních děl, která lze nalézt v katalogu knihovny.

Z chystané sbírky

Ponorná řeka

Stanislav Kubín

TEREZKA

To byl zase den –
co hraček rozházeno,
co pastí na slovíčka,
a zvířátko každé má své jméno.
Co zpěvrcených v knížkách stránek,
než znavena tvá zavřela se víčka
a Petr Pan ti seslal vlídný spánek.
To vše znavilo tě – těch otázek,
bzučících jak v česnu včely
od středy až do úterka.
A rozkreslený, barev plný obrázek,
kde hrdě napsala jsi

Terka.

KRYŠTŮFEK

Ještě krůček a pak druhý
S nevinnou dětskou kuráží
Tiše stanul v barvách duhy
Pod barevnou vitráží
Kde světlo steklo
Na chrámovou podlahu
Ještě chvíli sbíral odvahu
V tajemném tichu chrámu
Pak do svých malých dlaní
To světlo nabral pro svou mámu

ANIČKA

Maminko vyprávěj,
jak je ta písnička,
jakou má barvu
a jaká slovíčka.
Písnička slova má od táty,
máminy barvy,
jako když kreslíš obrázek.
Jako když spustíš
říčku svých otázek.
Má slova co ohladí
v dušičce smutek
jak voda oblázek.
A také –
jako když pláčou stromy
když větev jim vítr zlomí,
a také –
jako když vánek odvěje
mrak z tváře sluníčka
a to tě pak zahřeje
jak mámina písnička.

JÓB

kde hledat tě
má řeko slz
v úbočích zapomenutých vrchů
bláhových cílů nikdy nedosažených
řeko ponorná
řeko slz
palčivých a těžkých slz
jimiž pláčí muži
když skrývají ve tmě osamění
tíhu
zoufale prázdných dlaní

*

scházíš mi
tvé tělo a ruce
jako štít proti osamění
na pospas smutkům
co dotírají jako smečka vlků
jak smečka vlků
se vynořují
ze tmy
vyhořelých hvězd

*

kdybys jen tak znala
byť úlomek té tíhy
balvanů ze zasutí
času
té tíhy drtící
proč existuje paměť
a vzpomínky
ta smečka ďasů
všeho co tíží
břemenem vin i provinění

*

jak pocit kruté zízne
je cesta
návrat proti proudu času
do snů a vzpomínek
chybí mi
chybí tvá ruka bezpečná
aby odhrnula
závoj oblouznění
tíhy horečnatých dní
víš kolik sil
a lásek mě to stojí
ty noční součty ztrát
žaly
že prostor v čase
a mezi hvězdami
je k nepřekročení

PODVEČERNÍ SONATINA

(*Tereze...*)

Už říkal jsem ti šmudlo moje malá,
čas je, abys šla již spát.
Tys však s prosbou v očích stála.
Hliněné ovečky v krabici –
pojď si ještě dědo hrát,
divadlo, víš,
o louce s jahodami, jak se na nás smály,
taky o stromech, co se v lese zatoulaly,
pak rozběhly se slunnou strání
vzhůru,
až tam, co obloha se sklání
k jejich korunám. Slyšíš, dědo...
Tak promiň moje malá,
to hlava se mi zatoulala
myšlenkou k té mojí cestě,
co mě vytrvale zvala.
Kam – to vítr do daleka odnes‘
snad až k čemusi, co dnes
se v oparu času ztrácí.

Teď však než se hvězdy probudí,
ovečky tvoje k pastvě vyženem‘.
Rosa je na kopýtkách zastudí,
ale jen trochu, jim to nevadí
a pak už tě moudrá teta noc
svým hebkým černým sametem
po vláskách lehce pohladí,
přivineš v náruč plyšového lvíčka
a pomalu zavíráš svá malá víčka,
pod která ti vklouzne tiše sen
o tom, jak potkala jsi andělíčka,
co tě střežil celý den,
a teď ti tiše vypráví,
že ovečky jsou spočítány
a uléhají k spánku do trávy.
*....a já pozdě rozpomněl se na pohádku
co chtěl jsem ti vyprávět,
o velké cestě, již jsi na začátku
a jež otvírá ti celý svět...*

SVĚT POTŘEBUJE ZÁZRAKY

Svět potřebuje zázraky
I obyčejné věci
Protože když slova oněmí
A barvy oslepnou
Je zbytečné ptát se slov
Proč hluše zní
Jak cinkot penízků
Nepoctivé ražby

Neboť svět potřebuje zázraky –
Uvědomit si dary
I možnost dohlédnout
Až za obzor písní
Za rámy obrazů krajin
Nikdy nenamalovaných
A zatím tiše spících
Na malířově paletě

Zatím tiše spících
V malířově srdci
Básníkově duši
A dětských očích
Neboť tento svět
Potřebuje zázraky

ŠÍPKY

Věřte, v životě jsem to slyšel tolikrát: abych šel k šípku. Už si dnes ani nepamatuji, kdo všechno to byl, ale jednou jsem poslechl a šel. Nelituji toho, a mám-li čas a příležitost, rád si to každoročně zopakuji. Jako rudé výstřely vytryskují šípky ze strání i na pokrajích cest, svou nádhernou červenou barevností. Monet by zbledl nad těmi barvami závistí a tuším, že i Špála s Mánesem by vzdychli obdivem. A vskutku, měl jsem neodbytný pocit, že jsem je tam na té harcovské strání viděl všechny tři, jak uhranuti zírají na tu nádheru, kterou jim k potěše oka a patrně i k inspiraci nabídl jejich malířský konkurent k nepřekonání – podzim. Vždyť který malíř má pestřejší a nádhernější paletu?

Je dobré poslechnout, když vás někdo někdy pošle k šípku. Vezměte ho za slovo a věřte, že ani neví, jakou vám prokázal službu. Myslím si, že čas od času bychom k šípku měli jít všichni.

ANO, PANE FULGHUME

Ano, pane Roberte Fulghume, mořské víly skutečně existují. Já vám to věřím, vždyť jste se spolu drželi za ruku. To já zase znám malého oslíka, ovečku (to je pořád jedno jediné dlouhovlasé stvoření), kteří baští bodláčí, oves i vojtěšku. Je fakt, že je to jenom „jako“ a nebo pokud jsou tyto potraviny nahrazeny stravitelnějšími laskominami. Nu a pak je tu ještě ta druhá pohádková postava – malý vlček. Ten je zase – světe zboř se! – na štrúdl a na bábovku. Bydlívají, tedy oslík či ovečka, v ohrádce postavené v obývacím pokoji z polštářů, o které si jindy (když mi to ovečka nebo vlček dovolí) opírám svá bolavá záda při čtení novin a knížek na gauči. Ale vlček, ten co je fajňšmekr na bábovku nebo štrúdl, ten se plíží okolo té ohrádky a loudí na oslíkovi (nebo ovečce), aby si spolu hráli. On totiž není vůbec krvelačný, vždyť je na ty bábovky a štrúdl. Řeknu vám, bývají to, jak by řekli medvědi u Kolína, velice vypečené hry. Jediný problém je, že to občas zkazím, protože se spletu a řeknu oslíkovi (ovečce) *Terezko* a vlčkovi, co je na bábovky, *Lído*.

I díky těmto hrám věřím na mořské víly, ptáky Nohy, lvice Naly, rybičku Nemo a jinou havěť, která laskavě zabydluje dětský svět. Postavy z pohádek bratří Grimmů mají do tohoto světa vstup zakázán. Na setkání s nimi ve skutečném světě mají ovečka, vlček i mořská víla, dost času až dospějí.

STANISLAV KUBÍN se narodil 6. května 1943 ve Velimi. Povoláním elektrotechnik, do roku 1970 technik u vojenského letectva. Publikoval od mládí, především časopisecky, již za svého pobytu na odborné škole v Brně, kde se výrazně autorsky podílel i na činnosti amatérského divadelního souboru. Od roku 1981 žije a působí v Liberci, kde se zaměřuje na scénická pásma a scénáře pro soaré pořady typu talk show. Protagonisty těchto pořadů bylo více jak 90 osobností především z kultury, jako Alfréd Strejček, Gabriela Vránová, Rudolf Pelar, Miroslav Horníček, Jan Kačer, Radovan

Lukavský, Vladimír Komárek, Luděk Pachman, Ivo Gabal, P. Petr Prokop Siostrzonek a další. V roce 1999 vydal svou knižní prvotinu, sbírku básní *Dotýkáni*, která vyšla v roce 2003 v reedici. V roce 2002 v nakladatelství

Blahoslav vyšla jeho druhá sbírka básní *Čas zastavení, čas Perseid*. Na podzim roku 2004 vydal v nakladatelství Kruh sbírku *Klečící Bůh*. Zatím poslední sbírku básní s názvem *Oblouk návratu* vydal v prosinci 2006. Je autorem celé řady článků v církevním i jiném tisku a více jak 150 esejů Epištolní a jiná zamyšlení. Je členem Obce spisovatelů a Kruhu autorů Liberecka.

Čtení o německém divadle v Reichenbergu III.

J i ř í J a n á č e k

Kočující divadelní společnosti na konci 18. a v 19. století

Od sedmdesátých let 18. století se v Reichenbergu – Liberci vždy objevila alespoň jedna herecká společnost v roce. Liberečtí soukeníci a řemeslníci se dostávali více do světa a zatoužili i doma mít takovou zábavu, jakou bylo divadlo. Proto vítali kočující herce a vytvářeli postupně podmínky pro jejich produkce.

V archivních materiálech se v roce 1776 objevuje zápis Městské rady s charakteristikou *Vinzenze Kunze* z moravského Znojma. Píše se o něm jako o „komediantovi“, který vystupoval v Liberci devět měsíců s Obingerovou společností. Po celou dobu na něho nebyla žádná stížnost, byl snášenlivý, počestný a klidný, k občanům přátelský, měl úspěchy. To vše stvrzuje rada svými podpisy (SOkA Liberec. Archiv města Liberce. Manuál, inv. č. 7/364, kniha 364, list 7,1776.).

Společnost, ve které Kunze hrál, patřila Johannu Georgu Obingerovi (někdy psán Obiger, zemřel 1778 v Praze), což byl původně loutkář, který zprvu bezúspěšně zažádal o povolení hrát s živými herci. Později se mu to zřejmě podařilo, protože počátkem roku 1776 již vystupoval s vlastní skupinou v Liberci. Byla první, o které máme zprávu.

Další společnosti, které uvedeme, jsou podchyceny kusými materiály. Známe rok, kdy v Liberci působily, někde délku působnosti, případně zachované žádosti magistrátu, dluhopisy, protokoly, seznamy hraných titulů a jiné (SOkA Liberec, F 74, kart. 181, každý ředitel společnosti má svou složku.).

Josef Walter, 1778; **Wincenz Kunst**, 1779; **Karl Ludwig Lerner**, 1780, 2 měsíce; **Schmid**, 1786, první přispěl z představení na chudé; **Christian Wilhelm Taubert**, 1787; **Josef Thomola**, 1790, 7 týdnů, 1792, 12 týdnů; **Moritz Zimmer**, 18 týdnů; **Ernst Kuhne**, 16 týdnů; **Franz (František) Vašbach** (narozen 1738 Hradec Králové – zemřel po 1812), působil ve Vlasteneckém divadle v Praze (v Divadle U Hybernů), do Liberce přišel s Majoberovými v letech 1795–1796 a založil tu společnost; **Georg Dengler**, 1797, společnost měla 20 členů; **Wenzel Tham – Wenzel Swoboda**, 1799; **Christoph Münnich**, 1800; **Xaver Wolf**, 1801; **Wilhelm Schulz**, 1804; **Christoph Josef Zacher**, 1806–1809; **Heinrich Wilhelmy**, 1809, 1810; **Anna Groß**, 1811, 1812; **Franz Nowak** (zemřel), **Anna Nowak**, 1814; **Franz Maschek**, 1815–1820, první ředitel Soukenického divadla (Zunfttheater, také Tuchtheater).

Z řady materiálů projdeme nejlákavější složku společnosti „Wenzel Tham a Wenzel Swoboda“: uchovaný materiál obsahuje 27 volných listů, pravděpodobně archivářem očíslovaných tužkou, rozměr 350 (nebo 360) mm x 220 mm. Jde o dopisy-žádosti magistrátu v Liberci (Reichenberg) nebo Hrádku nad Nisou (Grottau) - pod čísly 1, 2, 4, 5, 6, 7, 10, 17, 22. Zápisy a protokoly – pod čísly 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 23, 24, 25, 26. Listy s poznámkami (nabízené divadelní tituly, platy herců, poplatky apod.) – pod čísly 3, 18, 20 (SOkA Liberec, Gd-1, AML, karton 181).

Texty jsou psány rukou. U některých lze předpokládat, při porovnání s jeho podpisem, že pisatelem byl V. Thám. Úřední listiny (protokoly) jsou zapisovány různými písaři. Rukopisy jsou zaznamenány německy (kurentem) a jsou velice těžko čitelné.

Z dokumentů je možné odvodit, že Thámová-Svobodova společnost se objevila na Liberecku 27. ledna 1799 a ukončila svou činnost v prosinci 1799, případně v lednu 1800. Liberecký archivní materiál je jedním z mála dokladů o životní pouťi Václava Tháma. Po úspěšném působení v Boudě na Koňském trhu (1786–1789) a ve Vlasteneckém divadle U Hybernů (1789–1799), kde byl se svým kolegou Svobodou oslavován Melezínkovými verši („*Co řeknu o ptáčníkově / našemu panu Svobodovi? / Zdaž nečiní kratochvíle / jeho jednání všem milé? / Ještě jednoho herce znám, / vědomý již Čechům pan Thám*“), byli oba herci nuceni opustit Prahu. Pokusili se shromáždit malou společnost a vydali se hledat místo, kde by jim bylo umožněno účinkovat. Povolení k německé produkci získali v Reichenbergu – Liberci.

Archivní materiál prozrazuje členy souboru, kteří přicestovali do nového angažmá s oběma řediteli společnosti. Můžeme tak potvrdit jména uvedená v monografii „*Václav Thám*“ M. Kačera. Jmenováni jsou členové společnosti: dámy (Thámová, Erfurthová, Grinziusová, Adambergerová), pánové (Clodius, Weiss, Raus, Demmere, Fichtner, Bender, Grube). Z uložených poznámek se dovídáme o týdenní mzdě herců. Například Thámová od 24 do 50 zlatých, v Hrádku nad Nisou 60 zlatých, Erfurthová 6 zl., Grinziusová 3 zl., Clodius 3 zl., Weiss 5,33 zl., Raus 2,36 zl., Fichtner 10 zl., Grube 16,20 zl., Navrátil 50,20 zl.. Abychom poznali životní podmínky herců, je nutné uvážit, že společnost musela vedle jejich honorářů vydělat ještě na provoz. Najdeme záznam o placení sálu (1,30 zl.), rekvizit (6 zl.), roznašeče plakátů (24 zl.), hudbě pro komedie (2 zl.), pro opery (3 nebo 4,15 zl.), holiče (6 zl.). Jsou to pouze kusé informace, ale naznačují, jak vypadal provoz kočujících divadelníků.

Z dochovaných úředních listin je zřejmé, že společnost měla od počátku finanční potíže. Přesídlila proto již v červnu 1799 do Hrádku nad Nisou (Grottau), kde počítala s návštěvou obyvatel z nedaleké Žitavy (Zittau). Na podzim dokonce došlo k ustanovení nucené správy divadelní pokladny (sekvestraci); výtěžek z představení byl odváděn magistrátu a umořoval dluhy.

Závažným dokladem zůstávají dva úřední záznamy Protokolů. První z nich, sepsaný v Praze 3. prosince 1799 a podepsaný členy souboru, upozorňuje na doho-

du o postupu obou ředitelů při placení dluhů. Mají se poctivě vyrovnat s věřiteli a členy souboru. Herci mají jednat tak, aby neutrpěla pověst souboru, hrát opravdu kvalitní divadelní představení, aby se naplnily příjmy. Zápis protokolu se obrací k příslušníkům společnosti, každému by mělo záležet na výsledku jeho práce na jevišti. Pokud by byla ukončena činnost, bude možné hledat si nové angažmá. Rozpuštění je třeba oznámit do konce šestého týdne. Uvedené závěry svědčí o dobrém přístupu veřejné správy k práci společnosti V.Tháma a V. Svobody.

Druhý důležitý protokol je z 27. 12. 1799 (Actum Rathaus Reichenberg, Den 27. Decenbris 1799). Podrobně dokumentuje situaci vedení i souboru. Ředitelem zůstal pouze Václav Thám, který na sebe vzal stávající dluhy. Václav Svoboda pravděpodobně soubor opustil, ale podle zachovaného dokumentu byl povinen uhradit Thámovi polovinu dluhu. Písemně bylo potvrzeno, že zaplatí měsíčně 10 zlatých. Vyrovná tak své pohledávky: 300 zlatých a 50 zlatých za garderobu, knihy a notový materiál (Protokol, odstavec a, b, c). Archiválie obsahují také seznam osob, kterým ředitelé dluží, a rozsah dlužné částky. Protokol je podepsán oběma řediteli, dvěma úředníky a věřiteli. Připojen je zápis o vyrovnání, ověřený úředními podpisy.

Thám s největší pravděpodobností společnost rozpustil a se svou ženou se připojil k jinému souboru. O jejich osudu není nic známo.

Finanční problémy ostatních kočujících společností byly obdobné. Nedostatek publika nebyl způsoben nezájmem, ale spíše špatnou hmotnou prosperitou potenciálních návštěvníků divadla. Všeobecný nedostatek peněz v rodinách za období válek se promítl do finanční situace společnosti. Obecenstva ubývalo. Bylo tomu tak v Liberci, ale také v Hrádku nad Nisou a Žitavě. Podle programu, který ředitelé nabízedi, nelze soudit, že by tu hrál roli nezajímavý dramaturgický plán. Thám se Svobodou předkládali lákavé tituly, opery, oblíbené singspiely a činohry tehdy populárních a často hraných autorů.

Z kusých poznámek se dá usoudit na repertoár Thámovy-Svobodovy společnosti. Například v dopise adresovaném magistrátu v Hrádku nad Nisou se píše, že hrají vedle známých činohr také opery. Nabízejí historickou operu (někdy označována jako singspiel) Ferdinanda Kauera *Ritter Willibald* na libreto Friedricha Hensela, která se hrávala česky v Praze již roku 1795. Dále jsou v listu jmenovány singspiely: *Stein der Weisen* českého hudebníka Benedikta Žáka (s využitím Mozartova dueta) a libretisty Emanuela Schikanedra a *Das lustige Beilager* Wenzela Müllera a Joachima Perineta, známé od roku 1797. Zvláště lákavou nabídkou byla opera italsko-španělského autora Vincenta Martina y Soler (1754–1806) *Una cosa rara* (1786), se kterou zaznamenal autor ve Vídni větší popularitu než Mozart. Na Mozarta však společnost nezapomínala. Hrávala operu *Die Zauberflöte* (v Praze uváděna v Thámově překladu jako *Kouzelná píšťala*, 1786).

Také v činohře se Thámová-Svobodova společnost snažila o předvedení současných a aktuálních kusů, klasiku herci opomíjeli. Nabízeny byly hry Augusta von Kotzebue (1761–1819) a Augusta Wilhelma Ifflanda (1759–1814) z jejich

počátečního tvůrčího období. Kotzebue, *Die silberne Hochzeit* (Schauspiel in 5 Akten, 1799), *Die Corsen* (Schauspiel in 4 Akten, 1799), *Die Unglücklichen* (Lustspiel in 1 Akte, 1798), *Falsche Scham* (Schauspiel in 4 Akten, 1799), *Leibkutscher Peter der Großen* (Der alte Leibkutscher Peter des Dritten. Eine wahre Anekdote. Schauspiel in 1 Akte, 1799). Iffland, *Hausfrieden* (1799). V archivním materiálu je zaznamenáno 19 divadelních titulů, které by mohla společnost uvést: například častým dramatikem je Friedrich Wilhelm Ziegler (1759–1827) – *Nachtwandlerin*, *Lorbeerkrantz*, *Syta Mani*, další Christian Felix Weiße (1726–1804) – *Die Flucht*, Karl Guolfinger Ritter von Steinsberg (kolem 1757–1806, od 1796 vedl činohru Nosticova divadla, 1798–1799 Vlastenecké divadlo U Hybernů Praha) – *Theatergarderobe*, Daniel Heinrich Tschokke (1771–1848, švýcarský spisovatel působící v Německu, v Čechách znám hrou Abällino, der große Bandit, 1793) – *Zauberin Sydonia*, *Die Maska*, Lafontaine (1621–1695) – *Tochter der Vater*.

Z uváděného repertoáru odhadujeme, že Tháмова-Svobodova společnost byla, zvláště v operě a hrách se zpěvy, na slušné umělecké úrovni. V činohře jde o pokleslejší výběr. Protagonisté souboru znali většinou uváděné kusy již z pražské produkce, protože vesměs účinkovali v populárních operách, singspielech i činohrách již v Praze, kde je hrávali česky a německy (v Boudě i U Hybernů se hrávalo v obou jazycích). V Liberci předváděli jejich německou verzi. Ředitelé dobře odhadli, kteří autoři odpovídají vkusu měšťanského publika (Kotzebue, Iffland). Škoda, že publikum neocenilo úsilí společnosti a připravilo tím kvalitním ředitelům i hercům hmotné nepřijemnosti a krušné životní osudy.

Archivní materiál, který se v Liberci zachoval, je dokladem nelehkého života herců, ale současně svědčí o tom, že „vlastenečtí“ herci kočovných společností při výběru her neslevovali z určitých kvalit, i když hráli v německém prostředí. Prozrazuje to profesionální kvality souboru a jeho vedení.

JIRÍ JANÁČEK, nar. 1927 v Blatné, okres Strakonice, člen Kruhu autorů Liberecka. Vystudoval Karlovu univerzitu, obor český jazyk a filosofie. Působil jako učitel ve Varnsdorfu, později v Liberci, naposledy (do roku 2003) na pedagogické fakultě. Krátce pracoval v Severočeském nakladatelství (1966–69). Člen Syndikátu novinářů ČR, člen Obce spisovatelů a Teatrologické společnosti v Praze. Přispívá do regionálního, celostátního a odborného tisku, zvláště divadelními recenzemi.

Publikace: *Literatura pro děti a mládež* (skriptata FP), *Fotografie Ladislava Postupy, Amatérští loutkáři v Liberci 1918–1938, Zamýšlení nad osudovým setkáním Františka Xavera Šaldy s Evou Jurčinovou, Jaroslava Průcha – učitel a spisovatel, Devět fejetonů o Karolíně Světlé* a další. V roce 2004 vydal knihu *Čtyřikrát Městské divadlo Liberec (Stadttheatre Reichenberg) 1883–1938*. V letech 2007 a 2008 vydal dvě studie: *O počátcích divadla v Liberci a činnosti V. Tháma také v Liberci a O osudech Soukenického divadla* (2007 a 2008).

Povídky

 V á c l a v V e s e l ý

Chtěl bych mluvit s Odysseem

V turistické sezóně na pobřeží téměř nechodím. Dvakrát nebo třikrát. Abych si vyfotografoval hezké nahé slečny. Vyhledávám spíše stinné kavárničky nebo vyse-
dávám ve svém klimatizovaném ateliéru. Zato brzy na jaře nebo na podzim, když je voda chladná a turisté pláže opustili, se procházím po pobřeží téměř denně.

Odpočíval jsem takhle jednou v dubnu na opuštěné pláži. Na protějším břehu naší malé zátoky pozoruji nějaký pohyb. Koupou se tam děti. Ted? Do vody bych v této roční době nevlezl. Příkládám k očím dalekohled. Nosím ho na procházky stále sebou. Děti? Chudinky. Mrzáčci. Malé postavičky mají – považte – šest končetin. Dvě nohy a čtyři ruce. A čtyři ňadra!

Nemohu od toho divu přírody odtrhnout oči, když na mě někdo promluví. Příšernou nesrozumitelnou hatmatilkou. Nerozumím mu ani slovo. Otočím se a vidím. Stejnou postavičku jako ty naproti v zátocě, ale v jakémsi lehkém skafandru. Mává čtyřma rukama a je zřejmě rozčilená. Neumím jiný jazyk, než svůj mateřský. Řečtinu. A snažím se proto domluvit hlavně gestikulací. Za pomoci posušek chci tomu stvoření vysvětlit, že nejsem voyer. Nejsem zvrhlík. Že ty obludky pozoruji z profesionálního zájmu. Že jsem akademický malíř.

„Tady na Peloponesu...“ Chci říct ještě něco víc, ale postavička okamžitě chápe a spustí na mě řecky. Ale nějak divně. Asi starořečtinou, že tomu moc nerozumím. Za chvíli si ale jakž takž popovídáme.

Zjevně je to mimozemšťan. Zná některá řecká jména jako Agamemnon, Priamos, Mínotaurus nebo Jáson, ale vůbec se nechytá, když mluvím o fotbalovém klubu Panathaneikos Athény nebo o Kazantzakisovi.

Tady jste na Peloponesu, paní,“ povídám. Soudím podle čtyř ňader, že jde o jedince ženského pohlaví.

„Pane!“ povídá a hned vyslovuje první přání. „Ukaž nám pyramidy.“

„Tady jste v Řecku, pyramidy jsou v Egyptě, pane.“

Smiřuje se s tím, ale chce vidět mamuty.

„Mamuti dávno vymřeli,“ povídám. „Možná nějaký zmrzlý by se našel na Špicberkách.“

Je zjevně nespokojen, ale vyslovuje mnohá další přání. Mají jedno společné. Jsou nesplnitelná.

Chce se seznámit s Kelty a zeptat se jich, co znamenají ty jejich řady kamenů v Bretani. Chtěl by mluvit s Odysseem.

Dlouho, dlouho trvalo než jsem mu vysvětlil, že všichni, se kterými by se chtěl setkat, jsou už několik tisíc let po smrti.

Ramsesse II. si ale vymluvit dal jen s obtížemi. „Chci si stěžovat u faraona. Víím, že žije. Mám ho živého na videu, které jsem natočil před odletem.“

Nakonec jsme se ale přece jen dohodli. Vytáhl jakousi kalkulačku a počítal. Zřejmě světelná léta. Pak řekl „sorry“, podal mi jednu ze svých pravic a zmizel.

Jednoho jsem si ale ještě stačil všimnout. Kalkulačka měla o dvě základní tlačítka méně, než je u nás obvyklé. Osmičková soustava! Málo platné, přece jen jsou proti nám o hodně vpředu.

Noemovy pokyny Šémovi

Nikomu to zatím Šémíku neříkej, ale mám zprávy, že se něco významného bude dít a že naše rodina v tom bude hrát rozhodující úlohu. Nikomu to zatím nemám vykládat. Bylo by to prý šíření poplašný zprávy a celý plán by se mohl zhatit. Ale bude třeba mnoha technických a organizačních opatření a ty jsi z trojčat neschopnější. Chámík a Jafetek jsou famfaroni, a hlavně, mohli by to vykecat manželkám. A znáš ženský. Za chvíli by to věděl celej Eden a okolí.

Od koho ty zprávy mám? Od nejvyššího. Ale ani muk! To ti povídám. Chce vyhladit lidstvo a nechat jenom naši rodinu. Ale já myslím, že za tím je ještě něco jiného, co mi nechce povědět. No, měl jsem zjevení. Ale ticho, prosím tě, hlavně to nevyžvaň svý ženě.

Proč myslím, že to chce udělat? Já mám na to dvě teorie. Obě předpokládají, že si uvědomil, že při tom stvoření světa udělal nějakou drobnou chybu. Podívej. Stvořil jen jednu manželskou dvojici. Adama a Evu, a řekl jim, množte se. To by bylo v pořádku, jenže oni měli děti. A ti jejich kluci se neměli s kým oženit, leda s vlastními sestrami, protože stvořil jen jednu dvojici. A to taky ti synové udělali a následkem toho je dneska lidstvo degenerovaný. On to asi chce nějak napravit. Říká, že to je proto, že lidstvo moc hřeší. To je taky pravda, ale já myslím, že jenom půlka pravdy. Druhá půlka je ta degenerace. Já víím, tvoje manželka a tvý švagrový, to už jsou jen hodně vzdálený sestřenice, tady už to tolik nefunguje. Ale kluci, co se nedostanou do světa jako ty s Chámíkem a Jafetkem, si pořád berou blízky příbuzný. Ty máš třeba černošku a Jafet mongolku, tady snad degenerace nehrozí. Ale co ostatní? Tak on chce asi tu chybu napravit a začít od začátku. A právě proto, že vy máte za ženy ty hodně vzdálený příbuzný, tak si vzpomněl zrovna na naši rodinu. Že jsem jedinej spravedlivej, to jsou asi jen takový chlácholivý řeči.

A ta druhá teorie? Podívej. Kolem roku 900 po stvoření světa, to byl ještě Adam na živu, žilo po hlavní mužský linii Adamovců myslím osm generací potomků z Adamovy dynastie. Vnuků, pravnuků, prapra atd.. Osm generací. Průměrný věk takový praotce byl asi osm nebo devět set let. Vždyť i mně bude přes šest set let. Sáměj senior, kam se podíváš. Kolikpak procent lidí je dneska v produktivním

věku? A jak na to mají ti mladší ještě vydělat a uživit to? Dědci a babky seděj před jeskyněma a chatrčema na lavičkách, baví se o blbostech a vzpomínají na mládí. A vy mladší abyste nás živili. On chce asi, aby průměrnéj věk klesl dejme tomu na sto let. To bych viděl jako rozumný.

Ale k věci. Tak on povídá. Noe, brzy dostaneš velkéj úkol. Ještě mi to dopodrobna nevysvětlil, ale nějak jsem vytušil, že budeme potřebovat loď. Ohromnou archu, aby se tam pohodlně vešla celá naše rodina. Ale to není všechno. Taky zásoby alespoň na šest neděl, domácí zvířectvo, a abych prý pamatoval taky na zvířata divoká. Aspoň po páru od každého druhu. To mi nešlo na rozum, ale řekl, abych se nestaral, to že je jeho věc. Hlavně abychom se včas připravili. O to, že by se zvířata navzájem sežrala, prý se taky nemám starat. To on zařídí. Ale z toho všeho jsem vytušil, že asi chystá nějakou ohromnou potopu, a že se po ní zachrání jenom ti, kteří si udělají pořádnou nepotopitelnou archu a zajistí si zásoby, aby přežili aspoň čtyřicet dní.

Takže, Šeme, co z toho plyne? Vezmi oba bratry a začněte dělat na přípravách. Ale neříkej jim, že chceš dělat zrovna loď. Vysmáli by se ti. Měli by tě za blázna. Tady na poušti – loď. Na co? Namluv jim, že budeme komplet obnovovat naši farmu. Chalupu, oplocení, chlívky, zkrátka všechno. A na to je třeba spousta kvalitního dříví. Prken, trámů, sloupků na oplocení. Tvrdý dřevo, cypřiše, duby na trámy. A měkký borový na to ostatní. A vezměte to napořád. Ať to odsejpá. Žádněj výřez. Stejně to asi přijde všechno zatopit. Jo, a začněte vybírat zvířata. Od každého druhu aspoň pár. Ale samý dobrý mladý chovný kusy.

A nezapomeňte na poštovní holuby. A taky pěkněj mladej párek australopitheců. Prý je teď na vznik člověka nějaká nová teorie.

Liberec, prosinec 2008

RNDr. VÁCLAV VESELÝ se narodil v roce 1937 ve Velkém Poříčí. Vystudoval přírodovědeckou fakultu Karlovy univerzity. Povídky a pohádky začal psát v seniorském věku pro

svou zábavu. Některé vydal v malém soukromém nákladu pro pobavení svých přátel. Od roku 1980 žije v Liberci.

Aneta Mazurková

Zlý Kaktus I.

Viděla jsem chlapce. Byl mladý. Asi osm či devět let. Vypadal smutně.

Byl v našem domě. Stál před kyvadlovými hodinami. Uprně se na ně díval.

Sledovala jsem ho, scházejíc po schodech do chodby, kde se chlapec i ony hodiny nacházeli.

Chlapec mi ani na chvíli nevěnoval pozornost. Všiml si mě vůbec? Proč byl v našem domě?

Zůstala jsem stát na posledním schodu. A sedla si. Skrže zábradlí jsem ho stále sledovala.

Chlapec stál nehnutě. Proč ho tak zaujaly rozbité hodiny? Moc mě to zajímalo!

V dále jsem zaslechla dvě tlumená pípnutí. Právě byly dvě hodiny ráno.

Že by ten chlapec spal? Proč není ve své posteli? Možná se mu něco přihodilo.

Začalo mi táhnout na bosé nohy. Přitáhla jsem si je blíže k tělu. Bylo to lepší.

Minuty se vlekly. Připadaly mi jako hodiny. Jistě tomu tak není! Zvedla jsem se.

Chvilí jsem stála nehnutě. Pak přistoupila blíže k chlapci. Chtěla jsem vědět, proč!

Stoupla jsem si vedle něj. V očích měl podivný výraz. Nespal! Občas mrkl.

Pořád si mě nevšímal. Kdo to vůbec je? Hodiny stály nehnutě. I my dva.

Nechápala jsem to. Líbilo se mi to snad? Zavržalo dřevo. Otočila jsem se za zvukem.

Chlapec mě chytl za ruku. Lekla jsem se! Trhl mnou. Strčil mě na hodiny.

Neozvala se žádná rána. Proč to ten chlapec udělal?

Viděla jsem chlapce. Stál v našem domě. Byl bos. Díval se na fotografii.

Vypadal tak nevinně. Stála jsem na schodech. Dívala se na něj.

Stál ke mně zády. Zřejmě si mě nevšímal. Proč byl v našem domě? Stalo se mu něco?

Z pokoje jsem zaslechla dvě tlumená pípnutí. Byly právě dvě hodiny ráno.

Přistoupila jsem k chlapci blíž. Tu fotku jsem neměla nikdy ráda.

Zvedla jsem nohu k dalšímu kroku. Dřevo pode mnou zapraskalo. Podívala jsem se na podlahu.

Chlapec mě chytl okolo pasu. Strčil mě směrem k fotografii. Padala jsem. Nic mě ale nebolelo.

Viděla jsem chlapce. Seděl na dřevěné podlaze. Bylo to u nás doma.
Seděl naproti dveřím. Chtěl ven? Šla jsem k němu blíž. Stála jsem mu za zády.

Z obýváku jsem uslyšela dvě slabá zapípnutí. Byly právě dvě hodiny ráno.
Nebylo poznat chlapcův zájem o cokoliv jiného. Věděl o mně? Asi ne.
Dívala jsem se na něj dolů. Zvedl ke mně hlavu. Díval se na mě.
Couvla jsem dozadu. Dřevo lehce zasténalo. Chlapec se ke mně otočil.
Dřepla jsem si směrem k němu. Hleděli jsme si do očí. Jeho měly zvláštní barvu.

Chlapec ke mně vztáhl ruce. Strčil do mě. Spadla jsem. Ležela jsem na zádech. Nebolelo to.

Dřevo opět zasténalo.

Viděla jsem chlapce. Seděl na posledním schodu. Opíral se hlavou o zábradlí.

Bylo to v našem domě. Proč tu vlastně byl? Neznala jsem ho. Že by zabloudivil?

Dveře byly zamčené. Sama jsem je zamykala. Proč je všude taková tma?

Podívala jsem se na hodiny. Bylo za dvě minuty dvě.

Kyvadlo se pohupovalo sem a tam. Hodiny žily každou vteřinou. Proč se chlapec nehýbe?

V noci chodím pít. Šla jsem po schodech dolů. Chtěla jsem jít do kuchyně.

Každý schod pod mou tíhou zapraskal. Staré dřevo tiše sténalo.

Malé okýnko ve dveřích vrhalo světlo do chodby.

Prošla jsem okolo kyvadlových hodin. Na konci chodby jsem lehce vrazila do stolku.

Spadla z něj fotografie. Sklo se na zemi roztráskalo.

Byla jsem v kuchyni. Cosi dvakrát zapívalo. Otočila jsem se za zvukem.

Byly to hodiny. Právě byly dvě hodiny ráno. Měsíc zakrývaly mraky. Viděla jsem to oknem.

Pomaloučku jsem šla zpátky ke schodům. Ruku jsem položila na dřevěný sloupek zábradlí.

Jako by mě někdo sledoval. Podívala jsem se za sebe. Předem dveřmi seděl kocour.

Nic to nebylo! Podívala jsem se na hodiny. Byly dvě hodiny a sedm minut ráno.

Jmenuji se ANETA MAZURKOVÁ, třetím rokem (2009) studuji stavební průmkou v Liberci. Ráda píšu, ať už povídky nebo klidně něco delšího. Nejradši mám jaro, slu-

níčko a bojové umění, nejlíp s mečem :-). Tak bych se chtěla jednou podívat do Japonska.

A to jsem já ve zkratce.

Mezinárodní setkání spisovatelů v Českém Těšíně

Článek byl psán pro Literární noviny, kde ale vyšel redakčně zkrácený. Zde je celý text.

Ve dnech 5. až 6. června 2009 proběhlo v Kulturním a společenském středisku Střelnice v Českém Těšíně již druhé Mezinárodní setkání spisovatelů. Akci organizovala Obec spisovatelů ve spolupráci s Českým centrem PEN klubu a Městskou knihovnou Český Těšín. Jednání se dále zúčastnili členové slovenského PEN klubu a hosté z Polska a Německa. V pátek večer probíhala v Jazz clubu Střelnice autorská čtení, zakončená folkovým recitálem Jiřího Dědečka a Vladimíra Mertý. V sobotu se konala odborná konference na téma Humor a satira ve středoevropských literaturách, na niž navázala další autorská čtení. Na závěr účastníci navštívili divadelní představení s názvem „*Ifigenie, nová tragédie*“, kterou uvedlo v Teatr im. A. Mickiewicza v Cieszyne Národní staré divadlo Heleny Modrzejewské z Krakova. Setkání spisovatelů bylo doprovodnou akcí XX. ročníku Mezinárodního divadelního festivalu Bez hranic, Český Těšín/Cieszyn 2009.

Páteční čtení zahájil předseda českého PEN klubu Jiří Dědeček ukázkami ze své tvorby a překlady Angiola Poliziana, z nichž mj. vyplynulo, že dívky nechtěly starší pány už v dobách renesance. Lubomír Brožek se snažil vystihnout postmoderní ženu, Tyrano-sauru regínu. Ze čtení Evy Kotarbové jsem si zapsal následující větu: „Alespoň jednou se ti vzdát!“, brzy jsem však pochopil, že to mělo ironický pod-

text. Marek Mariusz Tytko přednášel své verše polsky, Libor Martinek četl vlastní překlady Tytkových textů. Miroslav Huptych představil své aforismy. Utkvěly mi především tyto: „Řekne-li vám žena, že si našla přítele, jen výjimečně to bude kniha.“; „Rozdíl mezi šibenicí a stromem? – Na strom se můžeš pověsit sám, ale pro šibenicí musíš uzrát.“; „Básnířky nepotřebují křídla – stačí jim koště.“ Milan Hrabal citoval lužickosrbská přísloví: Něco sponzory: Bohatý lakomec a vykrmené prase dávají užitek až po smrti. Bohaty skupjenc a kormjenc swinjo dawatej hakle po smjerčí wužitk. Něco ze života: Strěz se ženského předku a koňského zadku. Hladaj so žonjacoh předka a konjacoh zadka. Marcella Marboe přečetla chvíli štíplavou dobromyslnou povídku *Rozkošná*. Vladimír Merta diváky seznámil s úryvkem z připravovaného *Popelnícového románu* a na závěr večera vzal do ruky kytaru. Znovu mě nadchl Astrolog, ale při poslechu písně *Sarajevo* a dalších skladeb zaměřených na světové dění na mne padl pocit bezmoci. Jiří Dědeček, nyní hrající i na elektrickou kytaru, nás seznámil se svými novými písněmi, které reagují na události všedního dne. Nejvíce se mi však líbila bilanční skladba, v níž zpíval: „Všechno kolem zmizí, vítr nás odnese.“

Sobotní konference Humor a satira ve středoevropských literaturách začala literárněvědnými příspěvky a referá-

ty vysokoškolských pedagogů. Dr. Jana Waldnerová, PhD (Nitra), přednesla příspěvek na téma *Humor a intertextualita*, Doc. František Všeticka referát s názvem *Groteska a groteskní realismus*. Dr. Joanna Czaplínska (Opole) zkoumala, proč Češi připadají Polákům směšní. Polským humorem se zabýval Dr. M. M. Tytko (Krakov), slovenským Prof. Mária Bátorová, za níž příspěvek přečetla Vladimíra Komorovská, lužickosrbským Milan Hrabal, židovským Eduard Světlík a českým Petr Musílek. Satíře v díle konkrétních autorů se věnoval Doc. Jiří Urbanec a Dr. Libor Martinek (oba Opava).

Díky citacím a překvapivým souvislostem byla vědecká konference mnohdy neobyčejně humorná – je vidět, že ani literárním vědcům nechybí smysl pro legraci. Závěrečná bouřlivá diskuse se točila kolem Švejka, na jehož význam, překlady a ohlasy v cizích literaturách upozornil dr. Pavel Gan (Göttingen).

Sobotní podvečerní čtení zahájil Ireney Baláž, předseda slovenského PEN klubu, esejem *Nabé slovo*. Romanticky rozevlátý Peter Gregor četl své epigramy: „Česat pleš, udělat se to dá, ale účes z toho nestvoříš.“, nebo: „Šťastného kopnou do kostře, vyletí výše, nešťastnému odpadne říř.“ Poslední z Gregorových postřehů vzbudil zaslouženou pozornost: „Ženě, která předstírá orgasmus, se nejlépe pomstíte tak, že budete předstírat erekci.“ Hrdina mé povídky *Tebe nějaká oslovila* (z knihy *O času a ohni*) se k nějakému vymlouvání neměl šanci dostat. Katarína Molčanová ve svých verších

naznačila, že ani mladé dívky to nemají lehké, což potvrdila Věra Nosková četbou z románu *Víme svůj*. Až křehké verše Zeno Kaprála připomenuly, že nejen sexem živ je člověk. V závěrečném vystoupení citoval a komentoval Eduard Světlík invenční dopisy odmítnutých neinvenčních básníků, které došly do redakční pošty literárního časopisu. Přítomní autoři, jichž bylo v Jazz klubu Střelnice asi třetina, se tvářili, že oni by po odmítnutí do redakce nikdy nenapsali, ale ostatním by to evidentně nevěřili.

V Českém Těšíně se mi líbilo a o přestávkách jsem vyzpovídal protagonisty spisovatelského setkání.

Prof. Vladimír Křivánek

předseda Obce spisovatelů

Konferenci o humoru a satíře moderoval.

„Co říkáte průběhu akce?“ zeptal jsem se ho.

„*Humor a satira se ukázaly být dobrým společným tématem. Stávající setkání je druhé, sešli jsme se zde z Čech, Slovenska, Polska i Německa, myslím, že jsme si dobře rozuměli. Vzájemné poznávání je důležité. Spolupráce se zdejší knihovnou je vynikající. Příště chceme do Českého Těšína pozvat také zástupce polského a rakouského PEN klubu. Dobré je i to, že souběžně se na obou březích Olše/Olzy koná mezinárodní divadelní festival. Rozsah našeho setkání je ale limitován penězi, letošní příspěvek jsme získali díky podpoře krajského hejtmana Ing. Jaroslava Palase.*“

„Jak hodnotíte činnost Obce spisovatelů?“

„Obec si letos připomene 20 let své činnosti. Literární život takovou organizací potřebuje. Pořádáme akce mezinárodního významu, které by jinak spadly na bedra státu, jako je například mezinárodní seminář bohemistů. Na ty i na nové akce, jako je stávající setkání tady v Českém Tešíně, finanční krytí seženeme z grantů nebo od sponzorů, ale nedaří se nám sehnat finance na vlastní chod Obce spisovatelů, abychom měli i za dva roky na nájem a aby teď už jen tříčlenný aparát mohl dál fungovat. Obec by měla být hlavním koordinátorem literárního dění, měla by pomáhat v prezentaci svých členů, samotných autorů, ale navíc by měla vytvářet prostor pro celou literaturu. Váš Krub autorů Liberecka vydává Kalmanach a spolu s Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci časopis Světlik, Plzeňáci vydávají Plž a pořádají celou řadu literárních akcí, obdobně se děje v Brně, v Ostravě, Ústí, Pardubicích či Českých Budějovicích. Literární aktivity vznikají i mimo Obec spisovatelů, vycházejí literární časopisy, sborníky, poezie se publikuje i na internetu. Je potřeba celou literární sféru nějak propojit. Česká literatura už asi opravdu nemůže mít význam, jaký měla v roce 1989, ale přesto si myslím, že knížka je pořád víc než rajče, kterou zahrádkář přinese prodat na trh,“ řekl Vladimír Krivánek.

„Současná česká literatura se obtížně dostává ke čtenářům. Kromě několika zavedených ekonomicky úspěšných autorů, kteří mají nakladatelem zajištěnou reklamu a píše se o nich v novinách, je většina nových knížek zastrčena někde

vzadu, a to v lepším případě, mnohé tituly se do menších knihkupectví ani nedostanou.“

„Švédsko, Norsko, Dánsko a Finsko jsou v podobné situaci jako Česká republika. Myslím, že bychom měli převzít severský model podpory kultury a literatury, který je založen na spolupráci s veřejnými knihovnami. Autoři pořádají čtení a besedy v knihovnách a dávají jim svoje knížky. Seveřané mají zavedený systém, určující, kde začíná literatura, která se má podporovat. Jsou i osvícení knihkupci, ale ti mají literaturu jako koníčka. Obecně řečeno, knihkupci budou brát to, na čem budou vydělávat, a nemohou vydělávat na poezii nebo na nízkonákladové umělecké literatuře.

Zodpovědný stát si musí národní literaturu pěstovat, bez toho to nejde. Literatura vytváří kulturu. Kultura vytváří národní identitu, kultura vytváří atributy národa. Pokud si to státní úředníci a hlavně politici neuvedomí, budeme za chvíli národ bez kořenů, bez vlastní identity. Budeme se cpát hamburgery a mluvit poloanglicky.“

„Co Obec spisovatelů připravuje?“

„Teď v červnu například proběhne konference o literární kritice, na konci prázdnin tradiční seminář bohemistů, na podzim konference o dětské literatuře. Na příští rok připravujeme Rok Karla Hynka Máchy; proběhne řada konferencí a dalších akcí, vyjdou máchovské sborníky, antologie, bude se konat několik výstav. Rok K. H. Máchy zaštitil prezident republiky Václav Klaus, primátor hlavního města Prahy Pavel Bém, ministr kultury, Česká sekce UNESCO a starosta Litoměřic, kde se bude pořádát jedna z máchovských kon-

ferencí. *Konference Literatura a příroda, věnovaná mj. Máchovu vztahu k přírodě a přísahům k současné ekologické situaci, se bude konat v Brně, hrubínovská konference v Lešanech na Sázarově. Začne nebyválně velkorysá kampaň. Do Roku K. H. Máchy, který by se měl konat po celé republice, se mohou zapojit města, knihovny, školy i literární spolky mimo Obec. Jde pořádat koncerty, večery poezie, divadelní představení. Zatím česká literatura ustupovala, v průběhu máchovského roku by se měla konečně zase ozvat.“*

„Vyučujete literaturu a právě vám vychází básnická sbírka Adieu Paris. Jak se díváte na to, že se poezie z veřejného života prakticky vytratila?“

„Prvním velkým českým autorem byl básník Mácha. Na něj navazuje dlouhá řada poetů. Máchův Máj a výbory z básní jeho následníků vycházely v desetitisícových nákladech. Ty knížky v domácnostech zůstaly. Máchovský cyklus by je měl připomenout široké veřejnosti. Je jiná doba, ale já doufám, že čtenáři sáhnou do knihovny, vytáhnou z ní Máchu, Seiferta, Hrubína, Halase... Podívají se do něj, přečtou pár veršů a zjistí, jestli jim po letech jejich básník ještě něco říká. Já věřím, že je znovu osloví. Poezie nevy-mřela, píše se dál, jen čtenář ji dnes musí hledat...“, uzavřel Vladimír Krivánek.

Jana Galášová

ředitelka městské knihovny Český Těšín

„Jsme rádi, že naše knihovna mohla zajišťovat zázemí druhému mezinárodnímu setkání spisovatelů. Řádu našich čtenářů jsem viděla při literárním čtení

i na konferenci o humoru. Slyšíme živé autory, máme možnost si s nimi pobovovat. I my jim máme co nabídnout. Těšínsko je velmi inspirativní, stýká se zde česká a polská kultura, v minulosti i německá a židovská. Ve stejné době v Českém Těšíně a za řekou v Cieszyně probíhá XX. mezinárodní Divadelní festival bez hranic, v dubnu se u nás konal filmový festival Kino na hranici. Tyto dny nejsme na hranici, ale uprostřed velkého česko-polského celku.“

„Jak probíhaly česko-polské vztahy?“
zeptal jsem se.

„Máme bohatou společnou minulost, někdy na celém Těšínsku žili Češi a Poláci ve společném státě, jindy nás dělila hranice. V knihovně máme rozsáblé oddělení s polskou literaturou, všichni se domluvíme druhým jazykem. Po válce jsme my k nim a oni k nám jezdili na zájezdy, na dovolenou nebo nakupovat. Trvalo to až do roku 1981, kdy v Polsku vystoupila Solidarita. Od té doby byly hranice téměř neprodyšně uzavřené. Po r. 1989 jsme konečně mohli chodit na starý rynek! Kulturně společenské vazby se obnovily, všechny velké akce se pořádají společně. Prolínání kultur je přínosné.“

„Vy jste rodačka, paní ředitelko?“

„Naše rodina pochází z Olomouce, bydlím v Havířově, ale v Českém Těšíně v knihovně pracuji 25 let. Naše rodina zde kořeny nemá, ale já jsem je zde již zapustila, líbí se mi tady, mám zde většinu přátel a známých. Těšín, kde sídlili Piastovci, je historickým centrem Těšínského Slezska, jehož česká část se táhne od Jablunkova po Bohumín a územně do něj patří velká města, Karviná a Havířov.“

Haviřov byl po druhé světové válce postaven na zeleně louce a fárat na šachty přicházeli lidé z celé republiky. V Těšíně většinou žijí starousedlíci po dlouhé generace, cítí tradice a mají k městu, krajíně a historii pevný vztah. Po pádu železné opony mladí odcházejí za prací do světa, ale ti z Těšína se nakonec vracejí,“ řekla Jana Galášová.

Dr. Marek Mariusz Tytko a PhDr. Libor Martínek

První přednáší na Jagelonské univerzitě v Krakově, druhý přeložil do češtiny jeho sbírku **Setkání s jiným**.

„Jsem poprvé oficiálně v Českém Těšíně, byl jsem v kostele, mše jsou v češtině i v polštině. Lidé na ulicích mi rozumějí. Polská a česká kultura spolu koexistují. Před 1000 lety přišel Čech Svatý Vojtěch do Polska a přinesl mu křesťanství. Doufám, že naše dobré vztahy minimálně dalších 1000 let vydrží. Našel jsem v archivu naší univerzity, že v 19. a na počátku století 20. k nám přicházeli studenti z Moravy. Dnes zase je Libor Martínek, který přednáší na univerzitě v Opatově, velvyslancem polské kultury,“ řekl M. M. Tytko.

„Jak jste se k překladům z polštiny dostal, Libore Martíneku?“

„V době tubého komunizmu byla polská média mnohem svobodnější, sledoval jsem na nich rockovou muziku. Prvního překladu jsem se dopustil, když jsem byl v Cieszyně, místní mi pomohli objasnit další významy slov. Nyní jsem překládal například Cieszlawa Milosze, na kterého

Marek Mariusz Tytko částečně navazuje. Představuje metafyzický proud v poezii, nic podobného se dnes u nás nepíše. Jsem rád, že jsem mohl přestavit českým čtenářům tak zajímavého autora,“ řekl Libor Martínek.

„Líbí se vám zdejší setkání, pane doktore Tytko?“

„Líbí. Jsem velmi mile překvapen. Děkuji bratrům Čechům,“ řekl na rozloučenou polský básník.

Milan Hrabal

„Milane Hrabale, vy už máte podobnou spolupráci s Lužickými Srby delší dobu rozeběhnutou. Vydáváte knížky, pořádáte besedy, vy sám překládáte. Jak dnes pokračujete?“

„Ve spolupráci s Lužickými Srby jsme dali do Saska projekt Městská knihovna ve Varnsdorfu – Setkávání přes hranice, projekt je v rámci programu Cíl 3. Na německé straně se bude jmenovat Varnsdorf – okno do Lužice. Zatím ale není schválený. Chceme pořádát přednášky a besedy na českých středních a německých lužickosrbských menšinových školách, výstavu, koncerty a přednášky pro veřejnost. V naší knihovně ve Varnsdorfu by v závěru měl vzniknout projekt lužickosrbského informačního centra – Lužičtí Srbové známí a neznámí.

Tady ve Slezsku jsem vzpomenu na Bezruč, jak psal o odnárodňování. Lužičtí Srbové přežili několik poněmčovacích akcí, poslední za Hitlera. Ve střední Lužici na místě jejich vesnic vznikly hnedouhelné velkolomy. Zůstali, protože se drželi svého jazyka. Dnes je jich asi pade-

sát tisíc, ale mladí utíkají za prací do západního Německa a tím se snižuje už tak nízká porodnost.“

PaedDr. Jana Waldnerová, PhD.

Měla odpoledne odborně zaměřenou přednášku. Večer mi řekla: „V Nitre máme Style caffè, setkávání a autory organizuje kolega z fakulty Zoltán Rédey, literární kavárnu Parnas pořádají loutkáři a herci ve Starom divadle a funguje také Literárny klub Janka Jesenskeho. V Českém Těšíně se mi líbí, že se akce doplňují. V pátek večer bylo autorské čtení a po něm koncert, dnes konference a po ní další čtení. Slyšela jsem řadu zajímavých věcí, jako literární vědci jsme se mohli seznámit se spisovatelí. Dále je tu úžasná výstava koláží Miroslava Hupťycha. Něco podobného by se nám líbilo i na Slovensku.“

„Vzpomínám na výborné slovenské autory, na Jána Johanidese a Pavla Vilikovského. Mají alespoň na Slovensku literátí ještě nějaký vliv na mladou generaci?“ zeptal jsem se.

„Ne, je to stejné jako v Česku. Mladí nečtou, orientují se na internet, na komunikaci po síti. Jak pravidelně nečtou, uniká jim smysl hlubších textů. Myslím, že prezentace literárních textů formou čtení je prospěšná, dokáže zaujmout. Osobně jsem byla velmi překvapená, kolik výborných autorů jsem zde slyšela.“

„V Čechách se na internetu prezentuje i poezie.“

„Dnes může psát, kdo chce a co chce. Přátelé jsou asi nadšení, ale internetovým tvůrcům chybí sebekritika. U nás je jeden

autor Maxim E. Matkin, což je pseudonym. Uvěřejňoval svoje romány na internetu, kde se prosadily, a nyní vycházejí ve knižně.“

„U nás se na netu uvádějí kratší texty. Předechnali jste nás. Jaký je ten román, paní doktorko?“

„Velmi současný, je to lehké a zábavné čtení, ve kterém je mnoho sexu a spousta šílených postav, posedlých alkoholem a drogami. Na Slovensku je hodně oblíbený Boris Filan, budete ho znát jako textaře písniček. Píše populárním stylem a je velmi pozitivní. Má svoji relaci v rádiu v sobotu před obědem. Hospodyňky vaří a poslouchají. Já také. Čte ze svých cestopisů. Všechny miluje, i berberského obchodníka, který ho ošidil. Napíše o něm do své knížky.“

„Doma si občas pouštím Markízu, na ní jsem Filana zatím neviděl.“

„My máme na kabelu ČT 1 a ČT 2. Sledujeme Jana Krause a 13. komnatu. Část kulturní minulosti máme společnou. Bere me to tak, že pracujeme na vysokých školách a můžeme jezdit na konference do zahraničí. Dnes v Českém Těšíně jsem v zahraničí.“

„Přesto stále máme k sobě velmi blízko. Které stávající slovenské autory nám můžete doporučit?“

Je zde Pavol Rankov a jeho román *Stalo sa 1. 9. (alebo inokedy)*, Petra Pišťánka asi znáte, dále Pavol Vilikovský a Ivan Koleniň. Začal psát bývalý poslanec SNR Jozef Banáš, věnuje se románové tvorbě.

Ptal se a zpovídáným za rozhovor poděkoval Otto Hejnic (KAL)

Romana Więczaszek

(přeložil František Všeticka)

PROSBA

neplašte ráno svět
neboť pták se bojí
i vítr

chci vyjít
naboso po trávě
přivítat zaspáný den

chci tleskat slunci
jež nad mraky zvítězilo
nechť ozáří překážky
nechť klidně s láskou
hladí moji šíji

a ničeho víc mi
není třeba

PODIV A POROZUMĚNÍ

já se divím polní koníku
že tak pěkně hraješ
patrně aspoň víš pro koho

podivuji se komárům
co se bez žalu
loučí se světem
rozumím včelám-pracovnícím
bez možnosti povýšení

SEN JAKO ZAKÁZANÁ PÍSNÍČKA

dobře že měsíc dnes
opilý
na podušce oblaků složil
hlavu
nic nevidí

dobře že unavení psi
přestali hlídat
žáby se uskřehotaly k smrti
a spí dokonce i ticho

dobře neboť ostýchavý sen
triumfuje
předobře že do hlavy
pronikla kamera

NÁPAD

Povídají že někdy
z pytle se sype
a sype:
zlato proměněné
v neštěstí

Když vznikne větší kopec
zacloní nápis na zdi

Mám raději Pandořinu skříňku
je menší

JISTÉHO RÁNA

V lese nad rybníky
byla vztyčena tabulka
o nějakém vstupu

Kuna zavřeštěla
pták zazpíval smutnou sloku
a vítr odletěl
jak ve vroucí vodě koupaný

Pro koho bude rosa
jež voněla jak levandule?

Podivuje se labutí rodina
na prázdné cestě

PROCHÁZKY VERŠEM

Nepochybně existuje něco jako ženská poezie, jež je převážně pocitová a subtilní. Vše kolem nás poměřuje citem a zjihlýma očima. Takovýto charakter mají rovněž verše Romany Więczaszek. Píše poezii a k básnické tvorbě podněcuje druhé.

Je autorkou dvou básnických sbírek, první se jmenuje Kruh (Kraąg), druhá Procházky veršem (Spacery wierszem). V první knížce převažuje záznam světa, v druhé se k záznamu připojuje úvahový prvek. Druhá z těchto sbírek je opravdovější.

Verše Romany Więczaszek mají přímočarý charakter, většinou neoplývají básnickými obrazy, jsou prosty metafor. Básniřčin způsob vyjadřování je stejně prostý jako názvy jejích děl.

Romana se narodila v Głuszyci u Wałbrzychu, bydlí a všechna její činnost je však spjata

s Brzegem. V tomto městě učí na základní škole, spolupracuje s listem Gazeta Brzeska, v Brzegu také založila a vede Literární klub. Vedení tohoto klubu není žádnou formální záležitostí, neboť se pravidelně schází a také edičně představuje. Redakční zásluhou Romany Więczaszek vydal Literární klub almanach Szukam obrazów wśród niepokojów (Hledám obrazy uprostřed nepokojů), do něhož jeho členové uložili své poetické práce.

Jednoho sezení klubu jsem se zúčastnil a vedle prezentace básní a písní mne zaujala naučná procházka březskou přírodou, kterou prováděl básniřčin kolega. Dodatečně jsem si potom uvědomil, že i její Procházky veršem mají převážně přírodní charakter. Ať už jde o Procházky dlouhé nebo Krátké (což jsou jednotlivé oddíly sbírky), prochází se především přírodou. Nejednou, žel, přírodou ohrožovanou.

František Všeticka

